

Θρησκευτικά
Β΄ Ενιαίου Λυκείου
(μάθημα κοινού κορμού)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Επιτροπή που δημιουργήθηκε για τη σύνταξη του αναλυτικού προγράμματος της Β'Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα των Θρησκευτικών, υιοθέτησε κατά βάση και χωρίς δισταγμούς το αναλυτικό πρόγραμμα των Διδακτικών στόχων και του Περιεχομένου, που συντάχτηκε για τη Β' Ενιαίου Λυκείου στην Ελλάδα και δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας Αρ. Φύλ. 406, 5 Μαΐου 1998. Παράλληλα σαν βοηθήματα για το υπόλοιπο της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν και α) τα Θρησκευτικά Β' Ενιαίου Λυκείου, Χριστιανισμός και Θρησκευτά, της Αγγελικής Τζουβάλη - Καριώτογλου, εκδόσεις Σπουδή, β) Θρησκευτικά Β' Λυκείου του Θεόδ. Γάλλου εκδ. «Έννοια» και γ) Αξιολόγηση των μαθητών της Β' Λυκείου στα Θρησκευτικά του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας τεύχη Α', Β'.

Το Περιεχόμενο του βιβλίου «Χριστιανισμός και Θρησκευτά» περιλαμβάνει δύο διδακτικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα ξεκινά από το μάθημα 1 έως και το 26 και η δεύτερη από το 27 έως και το 39. Η πρώτη ενότητα έχει ως στόχο να εισαγάγει τους μαθητές σε βασικά θέματα της Ορθόδοξης Χριστιανικής διδασκαλίας. Αναλυτικότερα έχει σαν στόχο α) να βοηθήσει τους μαθητές να αναζητήσουν και να επισημάνουν τα κρίσιμα ερωτήματα που σχετίζονται με τα μεγάλα ζητήματα της ύπαρξης και της ζωής, όπως είναι Θεός, κόσμος, άνθρωπος, ζωή κ.λ.π., διακριβώνοντας αν ο Χριστιανισμός απαντά σ' αυτά. β) Να βοηθήσει τους μαθητές να ενημερωθούν για την κριτική, την αμφισβήτηση ή και την άρνηση της Χριστιανικής Πίστης, καθώς και πως αυτές αντιμετωπίζονται με αντικειμενικότητα, τιμιότητα και πνεύμα αυτοκριτικής και γ) Να αποκτήσουν μια κατά το δυνατό σφαιρική εικόνα για την αξία και προσφορά του Χριστιανισμού και επαρκώς ενημερωμένοι ελεύθερα και ενσυνείδητα, να πάρουν απέναντί του, αν το θελήσουν, υπεύθυνη και προσωπική θέση.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στα σύγχρονα μεγάλα θρησκευτά, δίνοντας τη δυνατότητα στους μαθητές, όχι μόνο να τα γνωρίσουν απλά, αλλά και να τα συγκρίνουν με το Χριστιανισμό. Παράλληλα θα πρέπει να μάθουν να σέβονται τις θρησκευτικές δοξασίες των άλλων, για γόνιμο προβληματισμό.

Στο Αναλυτικό πρόγραμμα της Β' Ενιαίου Λυκείου περιλαμβάνονται:

- Εισαγωγικά Θέματα Διδακτικές Ενότητες 1-3
- Κεφάλαιο Α': Ο Χριστιανισμός: Ουσία - Προσφορά - Αμφισβήτηση Δ.Ε. 4-26
- Κεφάλαιο Β': Κυριότερα Θρησκευτά Δ.Ε 27-39
- Κεφάλαιο Γ':

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.1	<p>Εισαγωγικά θέματα</p> <p>Ερωτήματα σχετικά με τα μεγάλα ζητήματα της ζωής</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλα προβλήματα - κρίσιμα ερωτήματα. Π.χ. Θεός, ζωή, πόνος, γηρατειά, θάνατος κτλ. • Καταρχήν τοποθέτηση απέναντι στα ερωτήματα. <ul style="list-style-type: none"> α) Ρωτάμε, άρα συνυπάρχουμε. β) Κάποιοι δεν ρωτούν. Γιατί; (Ανοιχτότητα απέναντι στα ερωτήματα. βλ. και Ιερεμ. 6, 16). γ) Υπάρχουν απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα; δ) Ο Χριστιανισμός δίνει απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα; (βλ. Ματθ. 7, 7-8). • Ανάγκη για προσωπική συνειδητή τοποθέτηση. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν</p> <ul style="list-style-type: none"> • επισημάνουν, μέσα από διαλογική συζήτηση, τα πιο κρίσιμα ερωτήματα για τα μεγάλα ζητήματα της ζωής. • κατανοήσουν την αναγκαιότητα αναζήτησης απαντήσεων για τα μεγάλα ερωτήματα. • αναζητήσουν απαντήσεις στη διδασκαλία και ζωή της ορθόδοξης Εκκλησίας και να τοποθετηθούν προσωπικά και υπεύθυνα απέναντι στα κρίσιμα ερωτήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στην πρώτη συνάντηση του διδάσκοντος με τους μαθητές κρίνεται αναγκαία η σύντομη και σαφής αναφορά στους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος στη Β' Λυκείου. • Τα μεγάλα ερωτήματα, που απαριθμούνται στην παράγραφο (β) της Δ.Ε., καλό είναι να διατυπωθούν ελεύθερα από τους μαθητές. • Να αξιοποιηθεί η εμπειρία των παιδιών και οι οποιεσδήποτε απόψεις να αντιμετωπιστούν με σεβασμό. • Εικόνα του αββά Σισώη μπροστά στον τάφο ενδόξου ανδρός (Μ. Αλεξάνδρου;) ή άλλη με παρόμοιο περιεχόμενο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφόρμηση ή εποπτικό μέσο, κατά την κρίση του διδάσκοντος. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Όπου υπάρχουν περιχαράκωση και κλειστοί δρόμοι, το αδιέξοδο και το τέλμα αποφεύγονται δύσκολα». Να σχολιάσετε τη θέση αυτή. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.2	<p>Το ζήτημα για το Θεό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αναζήτηση του Θεού (βλ. και Ιωάν. Δαμασκηνού «Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως», ΕΠΕ, Ι. Δαμασκηνού έργα, τόμ. 1, 54). • Ερωτήματα για το ζήτημα του Θεού (Απαρίθμηση των κυριότερων). • Ο λόγος μας για το Θεό και τι ο θεός δεν είναι (ριτική των περί Θεού αντιλήψεων και εικόνων). • Πού υπάρχει ο Θεός; Οι λεγόμενες «αποδείξεις» (ενδείξεις) για το Θεό. • Τρεις διευκρινιστικές θέσεις για την αναζήτηση του Θεού (α. Τι θα πει ο Θεός είναι «ακατάληπτος» στην ουσία Του. β. Τι θα πει «πιστεύω». γ. Ο Ιησούς Χριστός ως φανέρωση και ερμηνεία του Θεού). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • συζητήσουν γύρω από τα κυριότερα ερωτήματα για το Θεό. • επισημάνουν τις λαθεμένες αντιλήψεις που επικρατούν για το Θεό. • αναζητήσουν τις σοβαρές «ενδείξεις» τόσο για την ύπαρξη όσο και για την παρουσία του Θεού. • κατανοήσουν και να αποδεχτούν τη βασική πίστη της ορθόδοξης Εκκλησίας για το Θεό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιηθούν οι απόψεις των μαθητών, είτε ως σημείο αφορμής, είτε ως στοιχείο επιβεβαίωσης του φαινομένου της αναζήτησης του Θεού. • Το κείμενο του Αποστόλου Παύλου (σελ. 15) ή αυτό του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης μεταφρασμένο (σελ. 18) μπορεί να δοθεί ως υπόθεση εργασίας σε ομάδες μαθητών. • Να γίνει ακρόαση σχετικών βυζαντινών ύμνων (π.χ. τίς Θεός μέγας, Προοιμιακός (103ος) ψαλμός) 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

1. Να σχολιάσετε το κείμενο «ο νόμος δια Μωϋσέως εδόθη, η χάρις και η αλήθεια διά Ιησού Χριστού εγένετο. Θεόν ουδείς εώρακε πώποτε. Ο μονογενής υιός, ο ών εις τον κόλπον του πατρός, εκείνος εξηγήσατο» (Ιωάν. 1, 17-18)
2. Παρατηρώντας τη στάση των ανθρώπων απέναντι στο Θεό, στη διαδρομή της ανθρώπινης ιστορίας, ποιους τύπους ανθρώπων θα μπορούσαμε να διακρίνουμε;
3. Οι διάφορες αντιλήψεις για το Θεό θα μπορούσαν να επηρεάσουν ένα νέο στη διαμόρφωση της προσωπικής του γνώμης γι' Αυτόν;

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.3	<p>Θρησκεία και πανανθρώπινο φαινόμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι η θρησκεία και ποιος ο σκοπός της. Παγκοσμιότητα του φαινομένου. (Να αναφερθεί η μαρτυρία του Πλουτάρχου, Προς Κυλώτην Επικούρειον, «εύροις δ' αν επιών το ανθρωπολογικό πείραμα στο δάσος της Βουλώνης έξω από το Παρίσι κ.λ.π. • Ποια η θέση επιμέρους επιστημών για τη θρησκεία: <ul style="list-style-type: none"> – Κοινωνιολογία – Φιλοσοφία – Ψυχολογία – Ιστορία – Βασικά χαρακτηριστικά της θρησκείας. – Το θρησκευτικό βίωμα. <p>Βοηθήματα: Λ. Φιλιππίδη, <i>Πρωτογόνων θρησκευτική ζωή, Αθήνα 1964.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • διαπιστώσουν τον παγκόσμιο και διαχρονικό χαρακτήρα του φαινομένου της θρησκείας. • πληροφορηθούν τον τρόπο προσέγγισης του φαινομένου μέσω των επιμέρους ανθρωπιστικών επιστημών (Φιλοσοφίας, ιστορίας, κοινωνιολογίας). • εννοήσουν τον βιωματικό τρόπο προσέγγισης της θρησκείας και να καταδειχθεί η σπουδαιότητα και η μοναδικότητα της προσέγγισης αυτής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι απόψεις διαφόρων θρησκειολόγων, διανοουμένων κ.ά. για τη θρησκεία και τις πηγές της να δοθούν με τρόπο συνθετικό και απλό και με αποφυγή λεπτομερών βιογραφικών στοιχείων. • Η παράγραφος δ (σελ. 24) και ιδίως η αναφορά στο Χριστιανισμό, σε συνδυασμό προς το κείμενο 1 (σελ. 25), να αξιοποιηθούν κατάλληλα ώστε μέσα από αυτά να αναδειχθεί η εκκλησιαστική-λατρευτική πτυχή της χριστιανικής θρησκείας. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχολιάσετε τον ορισμό της θρησκείας που δίνει ο Απ. Ιάκωβος στο κείμενο 1 της σελ. 33 του βιβλίου σας. • Ο μεγάλος θρησκειολόγος του αιώνα μας Ρούντολφ Όττο δίνει τη δική του άποψη για τη θρησκεία. Συγκρίνατε την άποψή του με την άποψη που συναντούμε στην Καινή Διαθήκη ότι η θρησκεία περικλείει την αγάπη προς το συνάνθρωπο και την ενάρετη ζωή. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.4	<p>Ποιος είναι ο Θεός κατά την πίστη του Χριστιανισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Θεός της αγάπης θεμέλιο, στήριγμα κόσμου και ανθρώπου (Ο Θεός είναι αγάπη, φιλόανθρωπος, ένας, πατέρας, παντοδύναμος, δημιουργός του κόσμου). • Ένας και Τριαδικός (Μία ουσία, τρεις υποστάσεις. Πρόσωπα της Αγίας Τριάδας και σχέσεις των προσώπων). • Ο Θεός είναι απρόσιτος στην ουσία Του και μεθεκτός στις ενέργειές Του (Ακατάληπτος και αχώρητος στο νου, μεθεκτός στους ανθρώπους. Διάκριση ουσίας - ενεργειών). • Γνωστός, «ψηλαφητός» στην ιστορία (Πανταχού παρών. Γνωστός στην ιστορία). <p>Κείμενα - Γεν. 1, 1, 18, 1-8. - Ψαλμ. 101,21, 135,6, 134,6 17,2-3. -Σοφ. Σολ. 11,24-26. -Α' Ιωάν. 4,16. -Ιωάν. 3,16. Ματθ. 28, 18-19. -Λουκ. 15,10, 5,32 - Ρωμ. 1,20. -Β' Κορ. 13,12-13. -Πράξ. 14,17. -Αποκ. 1,4. -Μ. Βασιλ. Επιστολή 234,2. - Ευχή αναφοράς. -Δαμασκηνού, Έκδ. ορθ. Πίστεως, 1,4. -Δοξαστικό εσπερινού Πεντηκοστής.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν ότι ο Θεός είναι Θεός αγάπης, δημιουργός και συντηρητής του κόσμου, το θεμέλιο της ανθρωπίνης ύπαρξης. • κατανοήσουν, αφού προηγουμένως αναλύσουν όσο μπορούν, το τριαδικό δόγμα, δίνοντας έμφαση στις σχέσεις των προσώπων της Αγίας Τριάδας. • συνειδητοποιήσουν ότι ο Θεός στην άκτιστη ουσία Του είναι απρόσιτος και πέρα κάθε κοσμικού, αλλά και ότι οι άκτιστες ενέργειές Του είναι μεθεκτές, γιατί είναι η ίδια η αποκάλυψη του Θεού. • αναζητήσουν, μέσα από παραδείγματα, την παρουσία του Θεού στην ιστορία, έτσι ώστε η παρουσία Του να γίνει ψηλαφητή και κοντινή τους εμπειρία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Το Σύμβολο της Πίστεως (σελ. 29) μπορεί να αξιοποιηθεί, αφού είναι ήδη γνωστό από τη διδασκαλία της Θ. Λειτουργίας, ως αφορμή για διατύπωση θέσεων και απόψεων για το Θεό και τις ιδιότητές Του. • Να επιδειχθεί εικόνα της Αγίας Τριάδας. • Οι ύμνοι της σελ. 35 (κειμ. 4 και 7) ή άλλοι γνωστότεροι (π.χ. πατέρα, Υιός και Άγιον Πνεύμα - Των Αγίων Πατέρων ο χορός – επίκαιρα απολυτίκια Πατέρων της Α' Οικ. Συνόδου) να ακουστούν από κασετόφωνο. • Να αποφευχθεί ο βομβαρδισμός των μαθητών με χωρία και κείμενα. • Να τονιστούν οι σωτηριολογικές προεκτάσεις του τριαδικού δόγματος, καθώς και η σημασία του στη ζωή των πιστών. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεία των βασικών Θεολογικών Εννοιών του μαθήματος όπως «Ουσία του Θεού», «Ενέργειες του Θεού», «Μέθεξη», «Υπερφυσική Αποκάλυψη», «Φυσική Αποκάλυψη», κ.λ.π. με τρόπο που να ανταποκρίνεται στην αντιληπτική ικανότητα των μαθητών. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.5	<p>Η Βασιλεία του Θεού: Όραμα αλλιώτικης ζωής ή ουτοπία;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο όρος «Βασιλεία του Θεού». Προσφορά και κλήση (Διευκρινίσεις για τον όρο. Πανανθρώπινο δικαίωμα και ιστορική πρόκληση, όχι ουτοπία). • Ο Ιησούς ενσαρκώνει τη Βασιλεία του Θεού και σκιαγραφεί το νόημα και το περιεχόμενό της (Άξονας του έργου Του ο καινούργιος κόσμος του Θεού. Βαθύτερο νόημα των παραβολών και των θαυμάτων η φανέρωση της Βασιλείας του Θεού. Μορφή και περιεχόμενό της). • Οι Μακαρισμοί δίνουν τα πρότυπα των ανθρώπων της Βασιλείας του Θεού (Ανθρωπολογία και χαρακτηρισολογία των Μακαρισμών). • Βασιλεία του Θεού και Εκκλησία (Σχέση μέρους και όλου. Στη Θ. Λατρεία βιώνεται το μήνυμα της Βασιλείας του Θεού και στην ιστορία της Εκκλησίας πραγματώνεται). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • αντιληφθούν ότι η «Βασιλεία του Θεού» είναι δικαίωμα και πρόκληση για ζωή, χωρίς να συγχέεται ο όρος με οτιδήποτε μπορεί να δηλώνει η έκφραση για τα ανθρώπινα ιστορικά μέτρα. • συνειδητοποιήσουν ότι το κέντρο της Βασιλείας του Θεού, ο νοηματοδότης και φανερωτής της είναι το πρόσωπο του Χριστού. • γνωρίσουν τα πρότυπα που δίνουν οι μακαρισμοί για τον άνθρωπο της Βασιλείας του Θεού. • αντιληφθούν τη στενή σχέση που υπάρχει μεταξύ της Βασιλείας του Θεού και της Εκκλησίας, η οποία την πραγματώνει στην ιστορία. • συζητήσουν για το πανανθρώπινο και απελευθερωτικό μήνυμα της Βασιλείας του Θεού σήμερα. Η σύγχρονη εποχή και τα προβλήματά της, να δηλώσουν αφενός την αναγκαιότητά της και αφετέρου την ευθύνη όλων των ανθρώπων για τον αγώνα που απαιτείται, έτσι ώστε να γίνει πράξη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η παρουσίαση της Δ.Ε. μπορεί να αρχίσει με την ανάκληση φράσεων από τη Θ. Λειτουργία, (που έχει διδαχθεί πρόσφατα) οι οποίες αναφέρονται στη Βασιλεία του Θεού (Παράγραφος γ, σελ. 39). • Μια από τις παραβολές, που σημειώνονται στη σελ. 38 ή και το κείμενο των μακαρισμών, να αναγνωστούν και να σχολιαστούν στην τάξη. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ερώτηση: <i>Γιατί ο Χριστός ζητάει μετάνοια, προκειμένου να έλθει ο καινούριος κόσμος της Β.Θ.</i> 2. Σε ποια σχέση βρίσκεται η φράση «οι καθαροί τη καρδιά» με τη Βασιλεία του Θεού σύμφωνα με το λόγο του Χριστού και τι εννοεί μ' αυτό; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
	<ul style="list-style-type: none"> • Η Βασιλεία του Θεού πρόκληση στην εποχή μας (Απευθύνεται προς όλους, καλεί για αυτοκριτική, αγάπη και ειρήνη. Απελευθερώνει και κινητοποιεί τους ανθρώπους). Τέλος να δεχθεί ότι η Βασιλεία του Θεού δεν είναι ουτοπία, αλλά βεβαιότητα και πραγματικότητα. <p>Κείμενα -Λουκ. 17,21 13,18-21, 10,25-27, 15,11-32. -Ιωάν. 18,36, 10,10. -Μάρκ.1,14-15, 4,1-20, 12,1-12. -Ματθ. 20,1-6, 13,44-45, 25,1-13, 22,1-14, 10,7-8, 11,4-6, 7,21, 5,3-16. -Α' Τιμ. 2,4. -Εφ. 2,12. -Πράξ. 14,22. -Α' Κορ. 2,9. -Διδαχή Αποστόλων Χ,5. - Αποκ. 21,1-5 (Παραλλαγή: «Horizonte. Gebere und Texte for heute». Εκδ. M. Langer - chr. Reeker Hildesheim 1981, σ. 184). - Η Βασιλεία του Θεού είναι κοντά (M. Langer: «Wider die Reignation» Regensburg 1977).</p>			

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.6	<p>Γιατί ο Ιησούς Χριστός ήταν και είναι «σημείον αντιλεγόμενον»;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι αμφισβητήσεις (Τι σημαίνει «σημείον αντιλεγόμενον». Σημεία αμφισβήτησεων). • Αίτια αμφισβήτησης του Ιησού. • Βαθύτερη αιτία η σύγχυση του ανθρώπου, η ανάγκη για αυτοδικαίωσή του (Ο Χριστός είναι πρόκληση, επικίνδυνος και ανεπιθύμητος). <p>Κείμενα -Λουκ. 2,34. -Φ. Ντοστογιέφσκυ: «Μέγας Ιεροεξεταστής» (Επιλογή). - Joscelyn Goldwin, Μυστηριακές θρησκείες του αρχαίου κόσμου, Αθήνα 1984, σελ. 12-14. -Φ. Κόντογλου, Ευλογημένο καταφύγιο, Αθήνα 1985, σελ. 261-2.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • ερμηνεύσουν την αγιογραφική έκφραση «σημείον αντιλεγόμενον» για τον Ιησού και να προσδιορίσουν τα σημεία της αμφισβήτησης. • πληροφορηθούν τα αίτια αμφισβήτησης του προσώπου του Χριστού, αξιολογώντας και σχολιάζοντας τα κίνητρά τους. • συνειδητοποιήσουν ότι ο Χριστός είναι πρόκληση για τους ανθρώπους και επικίνδυνος για τα όποια κατεστημένα, έτσι ώστε να καταλήξουν το συμπέρασμα ότι ο ανθρώπινος εγωισμός κι η αλαζονεία είναι η βαθύτερη αιτία απόρριψης του Ιησού. • συνειδητοποιήσουν ότι αιτία της μάστιγας των αιρέσεων είναι η αλαζονεία και ο εγωισμός. • κατανοήσουν πως το γεγονός και μόνο ότι ο Ιησούς αμφισβητήθηκε και αμφισβητείται από μέρους ανθρώπων αποτελεί από μόνο του επιβεβαίωση του πόσο ο Θεάνθρωπος επηρέασε τον άνθρωπο και την ιστορία του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η παρουσίαση της Δ. Ε. μπορεί να αρχίσει με ερμηνευτική προσέγγιση της εικόνας του βιβλίου (σελ. 44) ή της εικόνας της Υπαπαντής του Κυρίου. • Να αξιοποιηθούν οι γνώσεις και οι όποιες απόψεις των μαθητών. • Να αποφευχθεί η κατά εγκεφαλικό τρόπο απαρίθμηση των αιτιών της αμφισβήτησης του Χριστού (παρ. β'), αλλά να επιδιωχθεί να εξαχθούν αυτά μέσα από την επεξεργασία των κειμένων στο τέλος της Δ.Ε.. • Η καθ' ομάδας εργασία ή η συνεργατική μέθοδος διδασκαλίας, κρίνεται ότι προσφέρονται για μια επιτυχή παρουσίαση αυτής της Δ.Ε.. 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

- Ερωτήσεις: Είναι δυνατόν να δηλώνει κανείς χριστιανός, αλλά να αμφισβητεί συγχρόνως θεμελιώδεις αρχές της πίστης (ιστορικότητα, ενανθρώπιση, θαύματα, Ανάσταση); Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.7	<p>«Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρερμηνείες ή λαθεμένες ερμηνείες για το πρόσωπο του Χριστού Ιουδαϊκή κοινωνία. Νεστοριανισμός και Μονοφυσιτισμός. Διαφωτισμός του 17ου αιώνα. Ε. Ρεναν (συνολικά)». • Σύγχρονες αντιλήψεις για το πρόσωπο του Χριστού. <ol style="list-style-type: none"> 1. Ρομαντισμός. 2. Κοινωνιστές - Μαρξ. 3. Ψυχαναλυτική άποψη. <p>Πίστη και διδασκαλία της Εκκλησίας. (Όρος Πίστης της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Πρόσωπο ιστορικό. Φανέρωση της θεότητας).</p> • Ανθρωπολογικές και κοσμολογικές συνέπειες. <p>Κείμενα -Μάρκ. 8,27-28. -Ματθ. 16,15-16 -Χ. Γιανναρά, Αλφαβητάρι της πίστης, Αθήνα 1983, σελ. 153.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν συνοπτικά τα σχετικά με τις ιουδαϊκές αντιλήψεις, αιρετικές δοξασίες και ουμανιστικές θεωρίες που σκόπιμα ή αθέλητα παρερμηνεύουν το πρόσωπο του Ιησού. • ενημερωθούν περιληπτικά για τις σύγχρονες αντιλήψεις για το πρόσωπό του, συζητώντας την αξία και σημασία τους. • γνωρίσουν το χριστολογικό δόγμα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, επιμένοντας στις ανθρωπολογικές και κοσμολογικές του συνέπειες. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς σώζει την ανθρωπότητα και φανερώνει τη θεότητα, χωρίς να χάνεται τίποτα από τα μεγέθη αυτά και χωρίς να συγχέονται αιρετικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναρτηθεί-επιδειχθεί στους μαθητές πίνακας με τις κυριότερες θεωρίες, που αμφισβητούν το θεανθρώπινο πρόσωπο του Χριστού. • Να τονιστεί η σωτηριολογική σημασία του χριστολογικού δόγματος. • Το μάθημα να εμπλουτιστεί με ύμνους σχετικούς προς το θέμα (π.χ. Ησαΐα χόρευε, Η Παρθένος σήμερα, Θεός Κύριος και επέφανεν ημίν κ.ά.). Να επιδιωχθεί η επικαιρότητα. • Εποπτικοποίηση με εικόνες του Κυρίου (π.χ. ο Ιησούς διδάσκων, ο Ιησούς ιώμενος, ο Μέγας Αρχιερέυς, η βάπτισμα του Ιησού). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να εξηγηθούν οι όροι <i>ασυγχύτως, ατρέπτως, αδιαιρέτως, αχωρίστως, θεάνθρωπος, ομοούσιος κ.λ.π.</i> καθώς ποιοι ονομάζονται <i>πατέρες της Εκκλησίας και Εκκλησιαστικοί συγγραφείς.</i> 2. Σήμερα κυκλοφορούν ευρύτατα διάφορες αντιλήψεις που εισήχθησαν από το Διαφωτισμό σχετικά με το πρόσωπο του Χριστού. Ποια νομίζεις ότι θα ήταν η ενδεδειγμένη αντιμετώπιση; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.8	<p>Τι είναι το Άγιο Πνεύμα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παράκλητος: το τρίτο πρόσωπο της Αγ. Τριάδας. Η συνεχής παρουσία του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία μετά την Ανάληψη του Χριστού (Ο Χριστός «απέρχεται για να έλθει ο Παράκλητος». Η «συγκρότηση της Εκκλησίας» από το Άγιο Πνεύμα. Η «εν Αγίω Πνεύματι» οριοθέτηση της αλήθειας στην Εκκλησία). • «Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου. Αμήν»: Τα χαρίσματα του Πνεύματος που δίνονται στον άνθρωπο με το Βάπτισμα και το Χρίσμα. (Ο «θησαυρός των αγαθών». «Πάντα χορηγεί το Πνεύμα τό Άγιον...»: αναφορά στα χαρίσματα. Πώς ενεργοποιούνται τα χαρίσματα αυτά στην ανθρώπινη ζωή). «Και, κυρίως, ότι το Άγ. Πνεύμα είναι πρόσωπο, Θεός αληθινός και ΟΛΟΣ ο Θεός». <p>Κείμενα - Το 3ο άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως. - «Βασιλεύ ουράνιε»...</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν για τη δράση του Αγ. Πνεύματος στην ανθρώπινη ιστορία μετά την Ανάληψη του Χριστού. • συνειδητοποιήσουν ότι με το Βάπτισμα και το Χρίσμα είναι και οι ίδιοι φορείς των χαρισμάτων του Αγ. Πνεύματος και να θελήσουν να τα ενεργοποιήσουν στη ζωή τους. • θελήσουν να οικειοποιηθούν τα χαρίσματα του Αγ. Πνεύματος, τόσο αυτά που τους δόθηκαν κατά το βάπτισμά τους, όσο και αυτά που παρέχονται με τις αγιαστικές πράξεις της Εκκλησίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Έναρξη με σχετικό ύμνο από την ακολουθία της Πεντηκοστής. • Αξιοποίηση της εικόνας του βιβλίου (σελ. 56). • Υπενθύμιση του σχετικού άρθρου του Συμβόλου της Πίστεως. • Αξιοποίηση των γνώσεων και εμπειριών των μαθητών και συζήτηση στην τάξη σχετικά προς την παρουσία του Αγ. Πνεύματος στην Προσωπική ζωή του Πιστού. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η ιδιοτυπία του Αγίου Πνεύματος σε σχέση με το πρόσωπο του Χριστού. <ol style="list-style-type: none"> 1. Να εξηγηθούν οι όροι <i>αϊδίως</i>, <i>εν χρόνω</i>, <i>filioque</i>, <i>πνευματικός άνθρωπος</i>. 2. Να μελετηθούν τα κείμενα της σελίδας 78, 1, 2, 3 και να εξαχθούν η κεντρική ιδέα, το περιεχόμενο και το Ηθικό δίδαγμα του καθενός. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε.9	<p>Αρχή και πορεία του κόσμου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η βιβλική διήγηση για τη δημιουργία του κόσμου από το Θεό. • Αποσπάσματα από την «Εξαήμερο» του Μ. Βασιλείου. • Φιλοσοφικές - θρησκευτικές θεωρίες. Η επιστημονική άποψη. • Συγκριτική μελέτη και συμπεράσματα. <p>Κείμενο Γεν. Α' 1-31.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν τη διήγηση της Βίβλου και τις άλλες θεωρίες για τη δημιουργία του κόσμου. • συζητήσουν για τις διάφορες θεωρίες, ώστε να κατανοήσουν τα κοινά και τα ιδιαίτερα σημεία τους. • λάβουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για τη μελλοντική συζήτηση για τη σχέση πίστης και επιστήμης κατανοώντας τους διαφορετικούς ρόλους της θρησκείας από τη μια (ποιος - γιατί) και της επιστήμης (πότε - πώς) από την άλλη, όσον αφορά τη Δημιουργία κόσμου-ανθρώπου. • κατανοήσουν ότι πίστη και επιστήμη συμφωνούν ως προς τη Δημιουργία του κόσμου. Ο Μωϋσής είναι... επιστημονικότερος μέσα στην απλότητά του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβαστούν από μετάφραση και να αξιοποιηθούν κατάλληλα, σχετικά προς το θέμα πατερικά κείμενα. • Η Δ.Ε. προσφέρεται για εργασία καθ' ομάδας με την επεξεργασία τέτοιων κειμένων. Προτείνονται ενδεικτικά: Ιω. Δαμασκηνού, «Περί γης και των εξ αυτής», Ρ.Γ. 94, 172 Ωριγένη, «Εις την Γένεσιν», Ρ.Γ. 12, 2-3. Θεοδωρήτου Κύρου, «Εις τὰ ἀπορα τῆς Θείας Γραφῆς, εἰς τὴν Γένεσιν» Ρ.Γ. 80. Μ. Βασιλείου, «Εἰς τὴν ἑξαήμερον», Ομιλίες Α. και Θ. • Προβολή σχετικής βιντεοταινίας ή διαφανειών. • Η δυνατότητα χρησιμοποίησης περισσότερο διδακτικού χρόνου να αξιοποιηθεί, για να συζητηθούν απόψεις των μαθητών και για να προετοιμαστεί η μετάβαση στη Δ.Ε. 10. 	1-2

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

1. Μπορεί να γίνει σύντομη ατομική ή ομαδική εργασία για τις διάφορες θεωρίες που μέχρι σήμερα έχουν διατυπωθεί για τη δημιουργία του σύμπαντος και την προέλευση της ύλης και ποιες από αυτές φαίνονται υποκειμενικές ή παράλογες ή ακόμη και αντιεπιστημονικές.
2. Αφού μελετηθεί το κείμενο της Γένεσης στις σελ. 82-85 να εξαχθούν οι λόγοι που θα έκαναν τον κάθε μαθητή να πάρει θέση στο πρόβλημα της οικολογικής καταστροφής.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 10	<p>Ο άνθρωπος στο αρχικό του μεγαλείο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα κύρια σημεία και οι θεολογικές αλήθειες της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία του ανθρώπου. α) Από το κείμενο της Γένεσης (2,1-15). β) Από θεολογικά και ερμηνευτικά σχόλια Ιω. Δαμασκηνού και Γρηγ. Νύσσης. • Θεωρίες για την προέλευση και εξέλιξη του ανθρώπου. • Συγκριτική θεώρηση της βιβλικής και των άλλων διηγήσεων. <p>Κείμενο Γεν. Β' 1-25.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • εμβαθύνουν στο κείμενο της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία του ανθρώπου. • γνωρίσουν τις διάφορες θεωρίες για την προέλευση και εξέλιξη του ανθρώπου. • συνειδητοποιήσουν την ιδιαιτερότητα της βιβλικής, έναντι των άλλων διηγήσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιδιωχθεί η κατά το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών κατά την ανάλυση του κειμένου της Γένεσης. • Εμπλουτισμός με σχετικά πατερικά κείμενα από μετάφραση (π.χ. Γρηγορίου Νύσσης, «Περί κατασκευής του ανθρώπου», κεφ. Β, Ρ.Γ. 44 – Σεβηριανού Γαβάλων, «Εἰς τὴν ἕκτην ἡμέραν τῆς κοσμοποιίας», Ρ.Γ. 56). • Αξιοποίηση γνώσεων των μαθητών από άλλα μαθήματα. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με βάση τη διήγηση της Γένεσης ποια νομίζετε ότι είναι η θέση της Εκκλησίας στη σχέση των δύο φύλων και τι σημαίνει αυτό για τη σχέση των ανθρώπων φυλών μεταξύ τους; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 11	<p>Γιατί υπάρχει το κακό στον κόσμο;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το κακό, αποτέλεσμα της ελευθερίας και της ευθύνης του ανθρώπου (Τι είναι κακό). • Το προπατορικό αμάρτημα αφετηρία του κακού. (Σχόλιο στο Γεν. 3, 1-24). • Η προσωπική και κοινωνική υφή του κακού. (Προσωπικές συνέπειες. Κοινωνικό κακό οινωνικές δομές του κακού). • Ο Θεός και το κακό (Ενανθρώπηση του Λόγου. Ελευθερία του ανθρώπου). • Η ευθύνη των χριστιανών για τον αγώνα κατά του κακού (Εσωτερικός αγώνας. Κοινωνικός αγώνας). <p>- Κείμενα: <i>Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, Ένα άλλο π.Χ ή μ.Χ.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τις αιτίες και τις συνέπειες του κακού στην προσωπική και κοινωνική ζωή. • συνειδητοποιήσουν την κατάλυση του κακού με την ενανθρώπιση του Θεού. • κατανοήσουν ότι το κακό αντιπαλεύεται με τον προσωπικό, αλλά και τον κοινωνικό, αγώνα του καθενός και όλων των χριστιανών μαζί. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακουστούν οι απόψεις των μαθητών γύρω από το προπατορικό αμάρτημα και την πτώση του ανθρώπου. • Στη διαπραγμάτευση του ζητήματος να διευκρινιστεί ότι, πέρα από τις όποιες θεωρίες ή προσωπικές απόψεις, η Εκκλησία έχει σαφή διδασκαλία, που εκφράζεται τόσο στην υμνολογία όσο και στα έργα των πατέρων. • Ανάγνωση σχετικών πατερικών κειμένων όπως: Ιω. Χρυσοστόμου, Ομιλίες στη Γένεση, Ρ.Γ. 53, 123 Μαξίμου Ομολογητού, Προς θαλάσσιον, Ερώτηση 43 Προκοπίου Γαζαίου, Εις τήν Γένεσιν ερμηνεία, Κεφ. Γ', Ρ.Γ. 87Α. • Αν υπάρχει χρόνος να ακουστούν σχετικοί ύμνοι (Διά Ξύλου ο 'Αδάμ, του φύλου της παρακοής κ.ά.) 	<p>1</p>
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Να γίνει ένα μικρό project, ομαδικό ή ατομικό για το κατά πόσο οι Πατέρες της Εκκλησίας θεωρούν τη γυναίκα, ως τη μόνη υπεύθυνη για το προπατορικό αμάρτημα.</i> 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 12	<p>Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια της Ορθοδοξίας. • Τα ξεχωριστά γνωρίσματα της Ορθοδοξίας. <p>1. Η ασκητικότητα (Ύπαρξη ασκητικής παράδοσης στο Ρωμαιοκαθολικισμό. Ανυπαρξία σχετικής παράδοσης στον Προτεσταντισμό. Η διαφορά της Ορθοδοξίας: η ασκητική πρόταση στη ζωή του κάθε πιστού - η άσκηση σαν συμβολή στη θέωση και όχι σαν σωματική τιμωρία).</p> <p>2. Η αφοσίωση στην Παράδοση (Τι είναι «Παράδοση» για την Ορθοδοξία: είναι η ίδια η ζωή της Εκκλησίας, «πορεία με συνοδοιπόρους και οδοδείκτες τις εμπειρίες των αγίων και τις συνοδικές διατυπώσεις της πίστης». Η σχετικοποίηση της Παράδοσης στο Ρωμαιοκαθολικισμό. Η έμμονη άρνηση της Παράδοσης από τον Προτεσταντισμό).</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν την έννοια της Ορθοδοξίας. • συνειδητοποιήσουν τα σημεία ιδιαιτερότητας της Ορθοδοξίας έναντι των άλλων χριστιανικών Ομολογιών, πληροφορούμενοι για τις σχετικές απόψεις των Ομολογιών αυτών και λαμβάνοντας αφορμή διαλόγου γύρω από τα σημεία αυτά. • θελήσουν να βιώσουν τα ανωτέρω. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας να βγουν από την εμπειρία των μαθητών και να διατυπωθούν-καταγραφούν με σαφήνεια από το διδάσκοντα. • Οι αναφορές σε Χριστιανούς άλλων δογμάτων να γίνονται με σεβασμό, τόσο προς την αλήθεια όσο και προς τις ιδιαιτερότητες των άλλων. • Ανάγνωση κειμένων πρώην Ρωμαιοκαθολικών ή Προτεσταντών, που ασπάζτηκαν την Ορθοδοξία (π.χ. από το βιβλίο του αρχιμ. Πλακίδα Deseille, Η Πορεία μου προς την Ορθοδοξία) ή σύγχρονων γερόντων και πατέρων (π.χ. από το βιβλίο Λόγου Α' - Με Πόνο και Αγάπη για το Συγχρονο Άνθρωπο, του γέρ. Παΐσιου). 	1

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
	<p>3. Η τιμή των Αγίων Η ορθόδοξη Παράδοση για την τιμή των Μαρτύρων και των λειψάνων τους. Η αντίληψη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για την τιμή των Μαρτύρων (βλ. τα κριτήρια που έθεσε η Β' Σύνοδος του Βατικανού). Ανυπαρξία τιμής λειψάνων στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Προτεσταντισμός: παντελής άρνηση της τιμής των Αγίων».</p> <p>4. Η συνοδικότητα της Ορθοδοξίας (Η μεγάλη διαφορά με τη ρωμαιοκαθολική αντίληψη του παπικού αλάθητου - διοικητικού ολοκληρωτισμού της Ρώμης. Προτεσταντισμός: ανυπαρξία εκκλησιαστικών δομών).</p> <p>5. Έννοια της ορθόδοξης πνευματικότητας. Η «εν Χριστώ» ζωή στην ποικίλη της έκφραση.</p>			

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

- Να δοθούν εργασίες για την Άσπιλη σύλληψη της Θεοτόκου, τη λατρεία της καρδιάς του Ιησού ή το Παπικό αλάθητο, όπως τα διδάσκει η Παπική Εκκλησία συγκρίνοντάς τα με τη θέση της Ανατολικής Εκκλησίας.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 13	<p>Η παράδοση της Εκκλησίας: Πολύτιμη κληρονομιά ζωής ή τροχοπέδη της;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι Παράδοση και ποια η σημασία της στη ζωή της Εκκλησίας. • Παράδοση και Αγία Γραφή. • Διάκριση της Παράδοσης από τις «παραδόσεις». • Γραπτή Παράδοση και ζωντανή μνήμη και συνείδησή της στη ζωή και στην πορεία της Εκκλησίας. • Το δυναμικό στοιχείο της Παράδοσης. • Οι πιστοί φυλάσσουν την Παράδοση, τη συνεχίζουν και την ανανεώνουν δημιουργικά. <p>Κείμενα: B' Θεσ. 2, 15</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν την έννοια της Παράδοσης. • συνειδητοποιήσουν ότι η Παράδοση αποτελεί «συνοδοιπόρο» και όχι «απολίθωμα του παρελθόντος». • αντιληφθούν τη διαφορά μεταξύ της Παράδοσης και των άλλων «παραδόσεων». • αισθανθούν την ευθύνη για τη διαφύλαξη, συνέχιση και δημιουργική ανανέωση της Παράδοσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει αναφορά (ίσως και ως σημείο εκκίνησης) σε αιρέσεις, που δρουν στην Κύπρο και αμφισβητούν στοιχεία ή το σύνολο της Παράδοσης της Εκκλησίας. • Να αξιοποιηθούν οι απόψεις των μαθητών γύρω από το ζήτημα της Παράδοσης και το αίτημα της ανανέωσης. • Υπενθύμιση και σχολιασμός σχετικού άρθρου του Συμβόλου της Πίστεως (εις μίαν, αγίαν...) καθώς και ανάγνωση σχετικού αποσπάσματος από το Συνοδικό της Ορθοδοξίας (Ζ' Οικ. Σύνοδος «Οι προφήται ώς είδον...). • Βιωματική σύνδεση με την Παράδοση με σχετική προβολή ή ακρόαση ύμνων. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να γίνει μια έρευνα μαθητών/τριών ή ατομικά και να καταγραφούν στοιχεία της παραδόσεως μέσα από τα τοπικά έθιμα της περιοχής ή από το ευρύτερο και στενότερο οικογενειακό περιβάλλον. 2. Η «Ελληνικότητα» της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής παράδοσης, που απαντά στην πατρίδα μας, μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην ανάπτυξη της ορθόδοξης εξωτερικής ιεραποστολής των ημερών μας; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 14	<p>Η ορθόδοξη άσκηση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η άσκηση στη ζωή της Εκκλησίας (Ορισμός. Έννοια. Περιεχόμενο. Η άσκηση χρέος όλων). • Η ορθόδοξη άσκηση αναφέρεται σε «όλο» τον άνθρωπο (Απόρριψη δυαρχίας, πλατωνικών αντιλήψεων, ασθενούς πνευματικότητας). • Ασκητική τοποθέτηση του ανθρώπου στον κόσμο (Αντινομία «κατά φύσιν» και «παρά φύσιν». Λειτουργική χρήση του κόσμου, της φύσης, των αγαθών. Σεβασμός και οικονομία της δημιουργίας. Εκκοσμίκευση). • Χαρακτηριστικά της ορθόδοξης άσκησης (Θετικός χαρακτήρας της. Δεν είναι αυτοσκοπός. Αντιστέκεται στην απολυτοποίηση της ύλης. Αναφέρεται στο Θεό). • Τα εμπόδια στη χριστιανική άσκηση και η αντιμετώπισή τους (Πειρασμοί, πάθη, αμαρτία, φιλαυτία, ματαιοδοξία. Μετάνοια, ευσέβεια, προσευχή, ταπεινοφροσύνη, πραότητα, ειρήνη, καθαρή καρδιά). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της ορθόδοξης άσκησης. • κατανοήσουν τα στοιχεία της ορθόδοξης πνευματικής ζωής. • εκτιμήσουν την αξία της ουσίας της άσκησης, διακρίνοντας την από τις ακρότητες του ευσεβισμού. • συνειδητοποιήσουν ότι η Ορθοδοξία ασχολείται με τα καθημερινά προβλήματα, αποβλέποντας ταυτόχρονα και στην αγιότητα των μελών της. <p>(Βλ. το κείμενο του Αγ. Ιουστίνου του Φιλοσόφου και Μάρτυρος για τη ζωή των πρώτων Χριστιανών).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Το μάθημα μπορεί να βγει μέσα από την επεξεργασία κειμένων, που θα δοθούν στους μαθητές για καθ' ομάδες εργασία. Προσφέρονται κείμενα από γεροντικά ή βίους παλαιών και σύγχρονων ασκητών. • Διασαφήνιση των όρων άσκηση και μοναχισμός-ασκητισμός. • Προβολή βιντεοταινίας (τα μοναστήρια της Κύπρου - Άγιο Όρος). • Επίδειξη εικόνας και τονισμός του ασκητικού στοιχείου. 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

- Να γίνει έρευνα από ομάδα μαθητών/τριών ή ατομικά για τις τρεις αρετές του ασκητή, ακτημοσύνη, υπακοή, εγκράτεια όπως αυτές διδάσκονται από τους Πατέρες της Εκκλησίας.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 15	<p>Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι σημαίνουν οι όροι «δυναμικός» και «απελευθερωτικός». • Πώς νοείται ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού (ή τι προσφέρει ο Χριστιανισμός στον άνθρωπο ως προς τα βασικά θέματα: Θεός, κόσμος, άνθρωπος). • Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού στην ιστορία και το παρόν (συνοπτική αναφορά στα αίτια και τους τρόπους διάδοσης του Χριστιανισμού, στη μεταβολή κοινωνικών δομών και θεσμών εξαιτίας του και στην παρουσία αληθινών - προφητικών χριστιανών στην εποχή μας). • Ο Χριστιανισμός ευαισθητοποιεί, φωτίζει, στρατεύει, ικανώνει, δημιουργεί, αγιοποιεί ληστές, πόρνες, φονείς, διά της Μετανοίας). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τα στοιχεία που συνιστούν το δυναμικό και απελευθερωτικό χαρακτήρα του Χριστιανισμού. • συνειδητοποιήσουν μέσα από τη συζήτηση και τον προβληματισμό για τα στοιχεία αυτά, την ευθύνη τους ως χριστιανών απέναντι στα προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διασαφηνιστούν κάποιοι όροι ώστε να αποφευχθούν πιθανές παρανοήσεις (επανάσταση, ελευθερία κ.ά. - πώς νοούνται στη θεολογική γλώσσα) • Να επιδιωχθεί η αναφορά σε σύγχρονα γεγονότα και καταστάσεις (σύγχρονες μορφές δουλείας, διακρίσεις κ.ά) και να αναπτυχθεί η θέση της Εκκλησίας (εμβάθυνση στο χωρίο Γαλ. 3, 26 - σελ. 100). • Η ανάγνωση και ο σχολιασμός κειμένου από κάποιο μαρτυριολόγιο, κρίνεται ότι θα βοηθήσουν στην κατανόηση της Δ.Ε. • Ακρόαση σχετικών ύμνων (π.χ. απολυτικά μαρτύρων). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Να γίνει έρευνα είτε ομαδικά, είτε ατομικά πάνω στα κείμενα της Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού σε σχέση με τη Χριστιανική διδασκαλία για να αποδείξουν οι μαθητές/τριες κατά πόσο ο Χριστιανισμός συνέβαλε στην εδραίωση των ατομικών, ηθικών, πνευματικών, πολιτικών ελευθεριών του ανθρώπου.</i> 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 16	<p>Η δικαιοσύνη του κόσμου και η δικαιοσύνη της Εκκλησίας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η δικαιοσύνη του κόσμου. (Νόμοι, θεσμοί, Συντάγματα. Νομικές δομές). • Η αδικία υπάρχει στο σύγχρονο κόσμο; (Διαπιστώσεις. Αίτια. Μορφές αδικίας). • Η δικαιοσύνη ανήκει στις δομές της Εκκλησίας. (κοινοκτημοσύνη. Πατέρες της Εκκλησίας. Προφήτες). • Η ευθύνη των χριστιανών για την επικράτηση της δικαιοσύνης. (Ανάγκη θεσμικών αλλαγών. Αγώνας των χριστιανών σε προσωπικό, κυρίως, επίπεδο. • Κείμενα: -<i>Ησ. 26,9, -Ιωάν. Χρυσοστ. P.G. 61, 271 και P.G. 62, 561, -Αμβρ. Μεδιολάνων, P.L. 14, 767, -Γρηγ. Νύσσης, P.G. 46, 445, -Μ. Βασ. P.G. 31, 276-277, -Γρηγ. Παλαμά P.G. 151, 164, -Γ. Μαντζαρίδη, Χρ. Ηθική, Θεσ/νίκη 1983, σ. 294.</i> 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • αντιληφθούν τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη. • αξιολογήσουν τη δικαιοσύνη του κόσμου. • διδαχθούν τη δικαιοσύνη της Εκκλησίας. • αντιληφθούν ότι η αδικία στον κόσμο αποτελεί ευθύνη του ανθρώπου και είναι συνέπεια της απομάκρυνσης από το Θεό, επομένως κατάργησή της δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο μέσα στο Σώμα Χριστού, την Εκκλησία. • συνειδητοποιήσουν το χρέος του χριστιανού για αγώνα απέναντι στην αδικία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η προσέγγιση στο ζήτημα «δικαιοσύνη και αδικία μέσα στον κόσμο», μπορεί να γίνει με τη χρήση στοιχείων από την τρέχουσα επικαιρότητα (εφημερίδες, διαδίκτυο κ.λ.π.). • Κάποια από τα κείμενα της σελίδας 107, κατ' επιλογή του διδάσκοντος και σε ολοκληρωμένη μορφή, να αναγνωστούν και αναλυθούν, με τη συμμετοχή των μαθητών. • Επίδειξη εικόνας (π.χ. ο Δίκαιος Κριτής, ο ζυγός της δικαιοσύνης). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετηθεί η έννοια της κοινοκτημοσύνης μέσα από τους Πατέρες της Εκκλησίας Μ. Βασίλειο, Γρηγόριο το Ναζιανζηνό, Ιωάννη το Χρυσόστομο, Αμβρόσιο Μεδιολάνων, Γρηγόριο το Παλαμά. <p>1. Κατά τον Απ. Παύλο δεν είναι η «Βασιλεία του Θεού βρώσις και πόσις (=φαγητά και ποτά) αλλά δικαιοσύνη και ειρήνη και χαρά εν πνεύματι Αγίω (=που δίνει το Άγ. Πνεύμα)» (Ρωμ. 14, 17).</p> <p>α. πόσο συμφωνεί το πνεύμα της υπερκατανάλωσης με το χριστιανικό μήνυμα για τη Βασιλεία του Θεού; Δικαιολογείστε την απάντησή σας.</p> <p>β. πώς κρίνετε τους χριστιανικούς λαούς της Δύσης που αδιαφορούν για τις ανάγκες των φτωχών λαών;</p>				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 17	Ο συνάνθρωπος ως αδελφός <ul style="list-style-type: none"> • Η κοινωνικότητα του ανθρώπου (Έννοια. Υπέρβαση της ατομικότητας). • «Τίς εστιν ο πλησίον;» (Παιδιά ενός Πατέρα. Ποιος είναι ο πλησίον στο Χριστιανισμό. Η κοινότητα της ανθρώπινης φύσης). • Το ορθόδοξο ήθος κορυφώνεται στην έμπρακτη διακονία του πλησίον (Αγάπη, φιλανθρωπία, αλληλεγγύη, δικαιοσύνη, ισοτιμία, κοινωνικός χαρακτήρας της εργασίας). • Το δικαίωμα της ζωής για κάθε άνθρωπο (Έννοια και κατοχύρωση του δικαιώματος. Καταπάτηση δικαιωμάτων). • Ο ορθόδοξος και ευρωπαϊκός ανθρωπισμός (Περιεχόμενο. Σχέση. Στόχος. Προϋποθέσεις της κάθε άποψης). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης στο ορθόδοξο ήθος. • διδαχθούν τους τρόπους με τους οποίους αυτή η κοινωνικοποίηση ενεργοποιείται έμπρακτα. • συνειδητοποιήσουν ότι το δικαίωμα στη ζωή ανήκει σε κάθε άνθρωπο. • αξιολογήσουν τον ευρωπαϊκό ανθρωπισμό και να κατανοήσουν τον ορθόδοξο ανθρωπισμό ως πηγή ζωής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφραστούν ελεύθερα απόψεις και εμπειρίες των μαθητών για το πώς αντιλαμβάνονται-βιώνουν την ιδιότητά τους ως ανθρώπου και συνανθρώπου στη σύγχρονη κοινωνία μας. • Να αξιοποιηθούν τα κείμενα ώστε μέσα απ' αυτά να αναδειχθούν οι βασικές αλήθειες ότι α) όλοι οι άνθρωποι είμαστε αδελφοί και β) ο τέλειος άνθρωπος δεν είναι ιδεατό σχήμα, αλλά ο Θεάνθρωπος Χριστός. 	1

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
	<ul style="list-style-type: none"> • Η πληρότητα της ζωής στο ορθόδοξο ήθος (Θυσία, αγώνας του ανθρώπου. Προοπτική η κοινότητα της ζωής). • Η υπεροχή του Χριστιανικού ανθρωπισμού είναι το απαύγασμα της μυστηριακής, διαπροσωπικής σχέσης με τον Θεάνθρωπο Κύριο. Δεν είναι κοσμοπολίτικος ουμανισμός. <p>Κείμενα:</p> <p>- Μ. Βασιλ. Ρ.Γ. 31,917, -Λουκ. 10, 30-37, -Γρηγ. Παλαμά, Ρ.Γ. 151, 9, -Ιωάν. Χρυσοστ. Ρ.Γ. 59, 325, -Ν. Μπερντιάεφ,</p> <p>Για την κοινωνική ανισότητα, μτφ. Ε. Νιάνιου, Θεσ/νίκη 1984, σ. 317.</p>			

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

- Να μελετηθούν και να συζητηθούν στην τάξη οι θέσεις του Απ. Παύλου για την πτωχεία, την κοινοκτημοσύνη και την ισότητα όπως τις περιγράφει στο 8ο κεφ. της Β' προς Κορινθίους επιστολής του.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 18	<p>Το Χριστιανικό ήθος ως υπέρβαση των προκαταλήψεων του κόσμου - Σύγχρονες θεολογικές ζυμώσεις</p> <p>Μορφές και περιεχόμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνέπειες των προκαταλήψεων (Ιστορικές, κοινωνικές, ατομικές). • Οι διακρίσεις στην Ορθοδοξία είναι «φαύλες τομές» (Ελευθερία Χριστιανισμού. Κατάργηση δουλείας και διακρίσεων, καταδίκη φυλετισμού). • Ο δυναμικός και αγωνιστικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού (Πάλη κατά των δομών που αναπαράγουν την αδικία. Προοπτική ο «καινούργιος κόσμος» του Θεού). <p>Κείμενα</p> <p>-Α' Κορ. 12, 12-13, 17-21, -Α' Κορ. 1, 4-7, 10-13. -Ρωμ. 8,21.</p> <p>-Ιωάν. 3, 8. -Πράξ. 2, 42-47.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • διδαχθούν τις συνέπειες των προκαταλήψεων. • συνειδητοποιήσουν ότι στην ορθοδοξία οι διακρίσεις είναι καταδικαστέες επιλογές των ανθρώπων. • κατανοήσουν τον αγωνιστικό χαρακτήρα του Χριστιανισμού κατά πολλών και ποικίλων προκαταλήψεων. Οι προκαταλήψεις ήταν και είναι μια πραγματικότητα (Ορισμός. Έννοια προκαταλήψεων). 	<ul style="list-style-type: none"> • Μια αρχική τοποθέτηση του ζητήματος μπορεί να γίνει μέσα από τη συζήτηση με τους μαθητές και την αξιοποίηση των γνώσεων και εμπειριών τους. • Το θέμα πρέπει να συζητηθεί και σε σχέση προς το Κυπριακό πρόβλημα, χωρίς τη λήθη της ιστορικής αλήθειας. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να διερευνηθούν χαρακτηριστικές εκδηλώσεις ρατσισμού στον αιώνα μας. 2. Να μελετηθεί η επιστολή του Απ. Παύλου στο μαθητή του Φιλήμονα, όπου τον παρακαλεί να δεχθεί πίσω τον πρώην δραπέτη δούλο του Ονήσιμο, για να φανεί πως αντιμετώπιζε η πρώτη Εκκλησία το θέμα της δουλείας στα πρώτα της βήματα. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε 19	<p>Η Χριστιανική κοινότητα μέσα σ' έναν πλουραλιστικό κόσμο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο πλουραλισμός στο σύγχρονο κόσμο (Ορισμός. Περιεχόμενο). • Ο πλουραλισμός στο Ευαγγέλιο (Αλήθεια και αναζήτησή της. Ο Χριστός ανήκει σε όλους. Όσοι δεν είναι εναντίον της Εκκλησίας είναι με το μέρος της). • Η διαλεκτική στάση της Εκκλησίας (Απέναντι στα κοινωνικοπολιτικά συστήματα, τις ιδεολογίες, τη φιλοσοφία). • Οι μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί (Ονομασία. Έργο και σκοπός. Προσφορά και ατέλειές τους). • Ο αγώνας των χριστιανών μέσα σ' ένα εξελισσόμενο κόσμο (Κοινωνικοί αγώνες. Συμμετοχή και κριτική στους διεθνείς οργανισμούς. Αξιολόγησή τους). <p>Κείμενα - Μάρκ. 9, 38-40. -Ιωάν. 1, 47. -Α' Κορ. 9, 22. - Γρηγ. Θεολόγου P.G. 35, 992B -M. Βασ. ΕΠΕ, 7, 327.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • διδαχθούν το περιεχόμενο του πλουραλισμού στη σύγχρονη εποχή. • γνωρίσουν τον πλουραλισμό μέσα από τα ευαγγελικά κείμενα. • κατανοήσουν ότι η στάση της Εκκλησίας απέναντι στη σύγχρονη πραγματικότητα είναι διαλεκτική, χωρίς να συνθηκολογεί, χωρίς να συσχηματίζεται. • αξιολογήσουν το έργο των μεγάλων διεθνών οργανισμών. • συνειδητοποιήσουν την ανάγκη του κάθε χριστιανού για αγώνα μέσα στις σύγχρονες διεθνείς συνθήκες ζωής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η Δ.Ε. μπορεί να εμπλουτισθεί με κείμενα σύγχρονων Ορθόδοξων Θεολόγων και Πατέρων. • Η παράγραφος (α) μπορεί να βγει από τη συζήτηση και έκφραση εμπειριών των μαθητών. • Να συζητηθεί ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Κύπρο με αναφορές στο παρελθόν και σε σχέση προς τις αναμενόμενες εξελίξεις (Κυπριακό, ένταξη στην Ε.Ε.). • Το κείμενο 1 να δοθεί, ολοκληρωμένο και σε μετάφραση, για επεξεργασία στην τάξη και συζήτηση. 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

1. Να γίνει μια αναλυτική μελέτη για το πώς περιγράφει τον καινούριο τρόπο ζωής των χριστιανών ο άγνωστος συγγραφέας της Επιστολής «Διόγνητο» Β' μ.Χ. αι. και να γίνει μια σύγκριση αυτού του τρόπου ζωής με το σημερινό τρόπο ζωής των χριστιανών.
2. Μπορεί να γίνει μια «δημοσιογραφική» έρευνα από ομάδα μαθητών στα πλαίσια της σχολικής μονάδας με θέμα: «Τι μπορεί να προσφέρει η Εκκλησία στα πλαίσια μιας πλουραλιστικής κοινωνίας και με ποιον τρόπο».

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 20	<p>Η Χριστιανική θεώρηση του κράτους και της πολιτικής</p> <ul style="list-style-type: none"> – Προέλευση και σκοπός του κράτους και της πολιτικής (Ορισμοί. Έννοιες. Χρέος τους. Πολιτικοποίηση. Ο άνθρωπος είναι πολιτικό ον και η πολιτική αφορά όλους). • Αρχές της πολιτικής εξουσίας και κρατικής οργάνωσης (Δημοκρατία. Ισονομία. Δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αγωγή των πολιτών). • Τα όρια της εξουσίας (Προσωπική ζωή. Ηθική συνείδηση. Ζωή των πολιτών. Ελευθερία του ανθρώπου). • Ο απολυταρχισμός και η θεοποίηση της πολιτικής παραβιάζουν την ανθρώπινη ελευθερία (Ολοκληρωτισμός. Θεοποίηση δομών και ανθρώπων). • Ορθόδοξος χριστιανός και εξουσία (Υπακοή, όχι υποταγή. Αντίσταση στις αυθαιρεσίες, στους ολοκληρωτισμούς. Χρέος συμμετοχής και συνεργία στη νόμιμη εξουσία). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν την προέλευση, το σκοπό και τις αρχές της πολιτικής εξουσίας και της κρατικής οργάνωσης. • κατανοήσουν τα όρια της κρατικής εξουσίας και τις συνέπειες που επιφέρει, όταν παραβιάζει την ανθρώπινη ελευθερία. • γνωρίσουν τη στάση που πρέπει να έχει ο χριστιανός απέναντι στην εξουσία. • αξιολογήσουν το σύγχρονο φαινόμενο των αντιρρησιών συνείδησης. • διδαχθούν τις επιβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ Εκκλησίας και κράτους. • συνειδητοποιήσουν ότι η Εκκλησία είναι μια ενοποιός δύναμη στην ιστορία, που δεν αποτρέπει τα μέλη της από την πολιτική, αλλά μάλλον επιβάλλει την πολιτική τους παρουσία ως χρέος ακόμη και προς το Θεό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβαστούν και να αξιοποιηθούν ως βάσεις για διάλογο: α) Το χωρίο Ιω. ιη' 33-37 2) Απόσπασμα από τη Μεγάλη Συναπτή («υπέρ του ευσεβούς ημών έθνους...). • Να ακουστούν και συζητηθούν οι απόψεις των μαθητών μέσα σε πλαίσια αλληλοσεβασμού και χωρίς εκτροπές σε πολιτικές ή κομματικές αντιπαραθέσεις. • Να αξιοποιηθεί σε ευρεία συζήτηση αφού ερμηνευθεί κατάλληλα το «Πειθαρχείν δεί Θεώ μάλλον ή ανθρώποις». 	1

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
	<ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησία και κράτος (Εξουσία ως διακονία. Ελευθερία χριστιανών. Αναφορά στο Θεό. Πολιτική για το λαό. Απόρριψη φανατισμού. Αλληλοσεβασμός. Επίγνωση ορίων και αρμοδιοτήτων). • Ένα σύγχρονο φαινόμενο (Αντιρρησίες συνείδησης για θρησκευτικούς, φιλοσοφικούς και κοινωνικούς λόγους. Εξέταση των κινήτρων τους. Αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης. Αξιολόγησή της). • Η Εκκλησία είναι ενοποιός δύναμη (Υπερκομματική. Δεν υπάρχει απολιτική πίστη. Η πολιτική παρουσία του Χριστιανού). <p>Κείμενα - Κριτές 9, 8-16, -Ματθ. 22, 20-21. - Πράξ. 5, 29 -Προς Διόγνητον Επιστολή. -Ιωάν. Χρυσοστ., Ομιλία Α' ορ. 1, 1, Ρ.Γ. 61, 13. -Ρωμ. 13, 1-7.</p>			
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η διάκριση ανάμεσα σε νόμιμη εξουσία και τυραννικό καθεστώς αποτελεί μια ιστορική κατάκτηση του ανθρώπινου γένους. Αφού προσδιορίσετε το περιεχόμενο των δύο αυτών μορφών εξουσίας, να δείξετε ποιο και γιατί από αυτά συμφωνεί με τις αρχές του Χριστιανισμού. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 21	Φανατισμός και Ανεξιθρησκεία <ul style="list-style-type: none"> • Ο φανατισμός στην ιστορία (Ορισμός και έννοια του φανατισμού. Είδη). • Ο θρησκευτικός φανατισμός (Περιγραφή και έννοια. Μορφές θρησκευτικού φανατισμού). • Τα αίτια του θρησκευτικού φανατισμού (Ψυχοκοινωνιολογική ανάλυση). • Συνέπειες του θρησκευτικού φανατισμού (Διαπιστώσεις, αποτελέσματα). • Το ορθόδοξο ήθος αντιπαλεύει τον κάθε μορφής φανατισμό (Διάκριση από τον «κατ' επίγνωσιν ζήλον» και τη γνήσια αγωνιστικότητα. Η Εκκλησία αγωνίζεται κατά του τυφλού φανατισμού). • Η θρησκευτική ελευθερία είναι βασικό δικαίωμα του κάθε ανθρώπου (Ορισμός και έννοια. Περιεχόμενο του προσηλυτισμού. - Κίνδυνοι). 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες του κάθε είδους φανατισμού. • γνωρίσουν τα αίτια του θρησκευτικού φανατισμού και να αξιολογήσουν τις συνέπειές του. • διδαχθούν ότι το ορθόδοξο ήθος αντιστρατεύεται τη μισαλλοδοξία και διακρίνεται με σαφήνεια από το θρησκευτικό φανατισμό των άλλων θρησκειών. • γνωρίσουν το περιεχόμενο και τους αγώνες των ανθρώπων για τη θρησκευτική τους ελευθερία. • διδαχθούν το θρησκευτικό και συνταγματικό πλαίσιο της θρησκευτικής ελευθερίας στην Ελλάδα σήμερα. • κατανοήσουν την οφειλόμενη στάση του χριστιανού απέναντι στους αλλόδοξους και τους αλλόθρησκους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή την επικαιρότητα μπορούν να αναφερθούν και σχολιαστούν φαινόμενα και περιστατικά φανατισμού. • Να αποφευχθούν περιττές ιστορικές, ετυμολογικές ή κοινωνιολογικές προεκτάσεις. • Αντί της παραγράφου (δ), σελ. 132, να γίνει αναφορά στα ισχύοντα στην Κύπρο. • Με τη βοήθεια των μαθητών να εντοπιστούν ομάδες ή κινήσεις, που δρουν προσηλυτιστικά στην Κύπρο. Να ενημερωθούν οι νέοι για τις μεθόδους δράσης και τις επιδιώξεις αυτών των ομάδων ή κινήσεων. 	1

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
	<ul style="list-style-type: none"> • Η ανεξιθρησκία στους αιώνες (Σύντομη ιστορική αναδρομή). • Η θρησκευτική ελευθερία στην Ελλάδα (Αναφορά και σχολιασμός, επεξηγήσεις πάνω στα ελληνικά συντάγματα μέχρι το ισχύον). • Η στάση του χριστιανού απέναντι στους αλλόδοξους και αλλόθρησκους (Σεβασμός των αντιλήψεων. Προσπάθεια για κατανόηση, εκτίμηση, μελέτη και διάλογο. Στήριξη της χριστιανικής αλήθειας, χωρίς να καταλήξει να γίνει ουδέτερη και γενική). <p>Κείμενα</p> <p><i>-Ιακ. 3, 13-18. -Ρωμ. 10, 2. -Φ. Χάμιλτον, Οι βάσεις της χριστιανικής πίστewς, σ. 99.</i></p> <p><i>- Γαλ. 5, 13 και 6, 1. -Α' Πέτρ. 3, 15 - Ο.Η.Ε., άρθρο 18 της διακήρυξης του. - Άρθρο 13 του Συντάγματος.</i></p>			
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γίνει μελέτη για να παρουσιαστεί ο θρησκευτικός φανατισμός στη Βαλκανική, και στον ευρύτερο Δυτικό κόσμο αλλά και ποια είναι η στάση του Χριστιανισμού μέχρι σήμερα απέναντι σ' αυτό το θρησκευτικό φανατισμό. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 22	<p>Πόσο δίκαιη είναι η κριτική κατά του Χριστιανισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> Κριτική κατά του Χριστιανισμού ή κατά των χριστιανών; (Τα «κατηγορώ» κατά των χριστιανών). Προϋποθέσεις αληθινής κριτικής (Αντικειμενική και τίμια. Η κριτική είναι δικαίωμα και χρέος όλων των ανθρώπων. Το αίτημα της «κριτικής στην κριτική»). Η συγκεκριμένη θετική προσφορά των χριστιανών (Ανατολικών και Δυτικών. Στάση πέρα από τα «κατά» και τα «υπέρ». Το χρέος των πιστών). <p>Κείμενα -<i>Ησ. 52,5. -Φιλιπ. 4,5. -Ιωάν. 8,7. -Ματθ. 25 (Sigrid-K. Berg, «Wer den Nächsten sieht, sieht Gott: Das Grundgebot der Liebe» τόμ. 3ος, σειράς «Biblische Texte verfremdet» München 1986. αι «Zielfelder zu 7/8» München 1976, σ. 144.</i> - <i>Σαίξπηρ, Χειμωνιάτικο παραμύθι Β, 3, 114.</i> - <i>Η. Κόνιγ, «Christ sein», München-Zürich 1974, σελ. 550.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> αντιληφθούν ότι η κριτική κατά του Χριστιανισμού είναι στην πραγματικότητα κριτική στις αδυναμίες των χριστιανών. γνωρίσουν ότι οι χριστιανοί έχουν θετική πολιτισμική προσφορά και ότι χωρίς το Χριστιανισμό δε νοείται ο σύγχρονος πολιτισμός και η πρόοδος. εντοπίσουν τις προϋποθέσεις μιας αληθινής κριτικής, που είναι χρέος όλων των ανθρώπων. Να καταλάβουν ότι η «κριτική στην κριτική» είναι μια αναγκαία αρχή για την αναζήτηση και εύρεση της αλήθειας. συνειδητοποιήσουν την ανάγκη όλων των χριστιανών για αυτοκριτική, ανατολικών και δυτικών, έτσι ώστε να προκύψει μια στάση ζωής πέρα από το καλό και το κακό. 	<ul style="list-style-type: none"> Οι μεθοδολογικές παρατηρήσεις της παραγράφου (α), σελ. 135, δεν προσφέρονται για εκμάθηση. Οι παράγραφοι (β) και (γ) μπορούν να βγουν μέσα από διάλογο με τους μαθητές. Οι κατηγορίες κατά του Χριστιανισμού, καθώς και οι τομείς, στους οποίους η προσφορά της χριστιανικής θρησκείας είναι αξιόλογη, να συνοψιστούν και να καταγραφούν με πιο απλουστευμένη γλώσσα. Να τονιστεί η προσωπική ευθύνη του καθενός στο αν δοξάζεται ή συκοφαντείται το όνομα του Θεού. Να αξιοποιηθεί το κείμενο Ιω. 15. 18, 20 στη σελίδα 185 παράγρ. δ'. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> Είναι θεμιτό να ξεχωρίζουμε τα λάθη των Χριστιανών από την ουσία του Χριστιανισμού; Ναι ή όχι και γιατί; Συχνά ακούγεται η επίκριση «Και τι πρόσφερε ο Χριστιανισμός εδώ και σχεδόν 2000 χρόνια;» Ποια απάντηση αντικειμενική, ουσιαστική και σύντομη θα μπορούσε να δοθεί; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 23	<p>Το φαινόμενο της αθεΐας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αθεΐα (Ορισμός. Γενικά τι αρνείται, γιατί και ποιες οι συνέπειές της). • Ανθρωπιστική αθεΐα (Οι θέσεις του Φώυερμπαχ και η κριτική τους). • Κοινωνικοπολιτική αθεΐα (Οι θέσεις του Μαρξ. Κριτική και σχόλια). • Βιταλιστική - μηδενιστική αθεΐα (Οι θέσεις του Νίτσε και κριτικές παρατηρήσεις σ' αυτές). • Ψυχαναλυτική αθεΐα (Οι αντιλήψεις του Φρόυντ και κριτική τους θεώρηση). • Σύγχρονη πρακτική αθεΐα. • Συμπεράσματα για την αθεΐα. <p>Κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Επιλογή από τα έργα των αρνητών της πίστης. Επιλογή σύντομων κειμένων, κατανοητών και περιγραφικών των απόψεών τους.</i> • <i>Κείμενα σύγχρονων θεολόγων, εύληπτα και περιεκτικά, που αναιρούν την αθεΐα.</i> 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν τα σχετικά με την αθεΐα και τις γενικές της αρχές, τα αίτια και περισσότερο τις συνέπειές της. • ενημερωθούν περιληπτικά για την αθεΐα του Φώυερμπαχ, τις θέσεις του Μαρξ, το μηδενισμό του Νίτσε και τις αντιλήψεις του Φρόυντ. • συζητήσουν για τις συνέπειες αυτών των αθεϊστικών απόψεων με άξονα τις ιστορικές και επιστημονικές τους συνέπειες. • οδηγηθούν στην κριτική των συστημάτων αθεϊσμού με βάση και θεμέλιο τις αντιλήψεις περί Θεού και ανθρώπου της ορθόδοξης Εκκλησίας. • εξαγάγουν τα συμπεράσματά τους για την αθεΐα, διακρίνοντας τις απόψεις, που κρίνονται αυστηρά, και τους ανθρώπους, τους οπαδούς τους, που πρέπει να τους βλέπουν με αγάπη Χριστού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακουστούν οι απόψεις των μαθητών για την αθεΐα, τα αίτια και τις συνέπειές της. • Οι σπουδαιότερες αθεϊστικές απόψεις να διδαχθούν με τρόπο συνοπτικό και χωρίς ιστορικές προεκτάσεις και ειδικές αναλύσεις. 	<p>1</p>
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Οι προβλέψεις του Φώυερμπαχ και του Μαρξ για το τέλος της θρησκείας δεν επαληθεύτηκαν. Ποια εξήγηση μπορεί να δοθεί; 2. Να σχολιαστεί το κείμενο υπ' αριθμ. 3 σελ. 194 Απόσπασμα από τον «Υπεράνθρωπο» του Νίτσε και να προσεχθούν τα πιο κάτω: <ol style="list-style-type: none"> α. Με ποια διαπίστωση ξεκινά αυτό το απόσπασμα ο Νίτσε και ποιες οδυνηρές αλήθειες επισημαίνονται στην τότε χριστιανική παραμορφωμένη ηθική β. Ποια σκοπιμότητα υποκρύπτει η θέση του Νίτσε και γ. Με τις αντιλήψεις του για το «καλό» και το «κακό» τι διαστρέφει; 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 24	<p>Πίστη και επιστήμη: αλληλοαποκλειόμενα ή αλληλοσυμπληρούμενα;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έννοια και περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης. • Έννοια, μέθοδος και σκοπός της επιστήμης. • Σχέσεις πίστης και επιστήμης: όχι αντιθετική και εχθρική, αλλά διαλεκτική: κοινή αφετηρία και κοινός «τόπος» συνάντησής τους ο άνθρωπος. • Γιατί δεν συγκρούονται. • Τα διαφορετικά τους: το εννοιολογικό τους περιεχόμενο, οι μέθοδοι και ο σκοπός τους. • Άρα: «Γινώσκουσα πίστη και πιστεύουσα γνώση» • Η πίστη χωρίς τη γνώση είναι τυφλή, η γνώση χωρίς την πίστη ανήμπορη. <p>Βοηθήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Περιοδικό «Σύναξη», τ. 17 (Άνοιξη 1986), αφιέρωμα: πίστη και επιστήμη.</i> • <i>Χρ. Γιανναρά, Αλφαβητάρι της πίστης, (Δόμος), 1983.</i> • <i>Olivier Climent. Η θεολογία μετά τον «θάνατο του Θεού», («ΑΘΗΝΑ»), Αθήνα 1973, σελ. 115 κ.εξ.</i> 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • κατανοήσουν τα κοινά και ιδιαίτερα γνωρίσματα των δύο εννοιών πίστης και επιστήμης. • ενημερωθούν για τα αντιθετικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν στο παρελθόν λόγω παρεξηγήσεων και να αντιληφθούν ότι σήμερα εξέλιπταν οι αντιθετικοί αφορισμοί. • συζητήσουν γιατί δεν υπάρχει μεταξύ πίστης και επιστήμης σύγκρουση, αλλά αλληλοκατανόηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η Δ.Ε. προσφέρεται για ένα γόνιμο διάλογο ανάμεσα σε όλους τους μαθητές της τάξης. • Να αξιοποιηθούν οι γνώμες ανθρώπων του πνεύματος και των επιστημών (σελ. 153). • Να διαβαστούν αποσπάσματα από έργα παλαιών ή σύγχρονων αγίων, που υπήρξαν μεγάλοι επιστήμονες (π.χ. Μ. Βασίλειος). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ο Μαθηματικός φιλόσοφος Πασκάλ λέει πως «το τελευταίο βήμα της λογικής έγκειται στο να αναγνωρίσει ότι υπάρχουν άπειρα ζητήματα που υπερβαίνουν τις αντιληπτικές της ικανότητες». Πώς σχολιάζετε την άποψη αυτή;</i> 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 25	<p>Ελληνισμός και Χριστιανισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι Ελληνισμός; Συνάντησή του με το Χριστιανισμό. • Εξελληνισμός του Χριστιανισμού ή εκχριστιανισμός του Ελληνισμού; • Η συμβολή της ελληνικής σκέψης στη διαμόρφωση της αρχικής θεολογίας. • Η συμβολή του Απ. Παύλου στον εκσυγχρονισμό του Ελληνισμού. • Η απάντηση της πρώτης Εκκλησίας στα ιδεολογικά, υπαρξιακά και κοινωνικά ερωτήματα του ελληνικού κόσμου. • Ορθοδοξία και νεοελληνική ταυτότητα. • Η ευθύνη και το χρέος της ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης. <p>Βοήθημα <i>Ιωάν. Ζηζιούλα, Ελληνισμός και Χριστιανισμός. Η συνάντηση των δύο κόσμων, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΣΤ', σελ. 519-559.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν για τη συνάντηση Ελληνισμού και Χριστιανισμού. • μελετήσουν και κατανοήσουν τις εκατέρωθεν επιδράσεις. • ευαισθητοποιηθούν έτσι ώστε να αισθανθούν την ευθύνη τους και το χρέος τους ως μελών της ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης και ολόκληρου του κόσμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση του απολυτικού των 3 Ιεραρχών σε χρόνο που θα κρίνει ο διδάσκων. • Αξιοποίηση των κειμένων του μαθήματος. • Η προσφορά της νέας Δ.Ε. μπορεί να αρχίσει από την τελευταία παράγραφο, τη διαπραγμάτευση της οποίας αναμένεται μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών. • Το μάθημα μπορεί να εποπτικοποιηθεί με την επίδειξη-προβολή μνημείων Χριστιανικής τέχνης, που έχουν ελληνιστικής προέλευσης στοιχεία. 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

1. Καλό είναι να γίνει αναφορά στις έννοιες Ρωμανία, Νέα Ρώμη, Γραικοί, Έλληνες.
2. Γιατί οι τρεις Ιεράρχες που ήταν μεταξύ των πρωτεργατών της σύνδεσης του Ελληνισμού με το Χριστιανισμό ανακηρύχθηκαν «προστάτες της Ελληνοχριστιανικής παιδείας»;

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 26	<p>Χριστιανισμός και πολιτισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι πρόοδος και πολιτισμός. • Γένεση και μορφές του πολιτισμού. • Συμβολή του Χριστιανισμού στην ανάπτυξη του πολιτισμού. • Σύγχρονη προβληματική: <ul style="list-style-type: none"> α) Υπερεκτίμηση του τεχνικού πολιτισμού. β) Πολιτιστικός συγκρητισμός. • Η θέση του Χριστιανισμού (όχι οριστική, αλλά ανοιχτή και κριτική. Συμβολή στην εξισορρόπηση τεχνικού και πνευματικού πολιτισμού. Το αίτημα της διαφύλαξης και ανάπτυξης της ουμανιστικής διάστασης του πολιτισμού). • Συμπεράσματα. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν για τη γένεση και τις μορφές του πολιτισμού. • κατανοήσουν τη συμβολή του Χριστιανισμού στην ανάπτυξη του πολιτισμού. • προβληματιστούν πάνω στα αδιέξοδα που πολλές φορές δημιουργεί η υπερεκτίμηση του τεχνικού πολιτισμού. • συζητήσουν και να διαπιστώσουν πόσο συμβάλλει ο Χριστιανισμός στην εξισορρόπηση τεχνικού και πνευματικού πολιτισμού και γενικότερα στην ουμανιστική του διάσταση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η θεώρηση της συμβολής του Χριστιανισμού στον πολιτισμό μπορεί να γίνει, κατά την κρίση του διδάσκοντος, συνολικά και όχι γεωγραφικά (σελ. 161). • Η παράγραφος (γ) να συζητηθεί με τους μαθητές. • Η προβολή ή ακρόαση έργων Χριστιανικής Τέχνης, που αποτελούν σημαντικά στοιχεία του πολιτισμού της πατρίδας μας, κρίνεται απαραίτητη. • Αναφορά στους μεγάλους Χριστιανούς μουσικούς, ζωγράφους, γλύπτες, λογοτέχνες, ναοδόμους κ.λ.π. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να διαβαστεί το έργο του Μ. Βασιλείου «προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων (Ε.Π.Ε., τόμος 7ος, σελ. 316-356 και να παρουσιαστεί μια εργασία πάνω σ' αυτό το θέμα είτε ατομικά, είτε ομαδικά. 2. Λέγεται πως ο χριστιανισμός συνέβαλε στην καταστροφή αρχαίων πολιτισμών. Ποια είναι η άποψή σας; Αιτιολογείστε την απάντησή σας. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 27	<p>Η αρχαία Ελληνική θρησκεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ελληνική θρησκευτικότητα. • Φυσική θρησκεία και μύθος. • Θεοί και άνθρωποι στην αρχαία ελληνική θρησκεία. • Οι μυστηριακές πτυχές της θρησκείας των Ελλήνων. • Τρόποι λατρείας και σύμβολα. • Το αρχαιοελληνικό είδωλο. • Ο τύπος του ανθρώπου της αρχαίας ελληνικής θρησκείας. • Ο ενοθεϊστικός πολυθεϊσμός της αρχαίας ελληνικής θρησκείας με αποκορύφωμα τη μονοθεϊστική αντίληψη των μεγάλων φιλοσόφων. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της θρησκευτικότητας των αρχαίων Ελλήνων. • συζητήσουν πτυχές της ελληνικής θρησκείας. • διακρίνουν τη διαφορά του προτύπου που πρότεινε η θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων από αυτό του Χριστιανισμού. • συνειδητοποιήσουν ότι πάνω από το Ελληνικό πάνθεο προβάλλεται ο Ένας θεός των φιλοσόφων που δείχνει πως η πραγματική αναζήτηση της αλήθειας οδηγεί στον Ένα Αληθινό Θεό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή επίκαιρες αναφορές (δημοσιεύματα, ειδήσεις) στην αναβίωση της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, να συζητηθεί το θέμα με τους μαθητές. • Κατά τη διαπραγμάτευση των κύριων χαρακτηριστικών της ελληνικής θρησκείας, να γίνει συσχετισμός με φαινόμενα και πρακτικές, που παρατηρούνται στην εποχή μας και να ενημερωθούν οι μαθητές για οργανώσεις και κινήσεις, που δρουν στην πατρίδα μας και σχετίζονται με αυτά (μυστικισμός, μαντεία, θυσίες κ.ά.). • Να διαβαστεί και σχολιαστεί σχετικό πατερικό ή άλλο θεολογικό κείμενο. (Σχετικά κείμενα υπάρχουν στο τεύχος 69 (1999) του περιοδικού «ΣΥΝΑΞΗ»). 	1

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

- Από τα κείμενα το 1 σελ. 175 «Ύμνος στο Δία»

α. Ποιο γενικό συμπέρασμα εξάγεται από αυτόν για τη θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων και

β. Ποιες επιφυλάξεις θα είχαν οι αρχαίοι φιλόσοφοι απέναντι σ' αυτόν;

Δημιουργική εργασία: ομάδα μαθητών μπορούν να καταγράψουν και να δώσουν το ιστορικό τυχόν αρχαίων ιερών της περιοχής τους.

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 28	<p>Τα αφρικανικά θρησκευόμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γενικά χαρακτηριστικά της θρησκευτικότητας των Αφρικανών. • Η πίστη στο δημιουργό Θεό. • Ο ρόλος των πνευμάτων. • Τόποι και τρόποι λατρείας. • Οι ιεροδιάμεσοι και ο ρόλος τους στην επαφή με το υπερφυσικό. • Τα σύμβολα και η μαγεία. <p>Βοηθήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Α. Γιαννουλάτου, <i>Τα πνεύματα Mbandwa</i>. - Του ίδιου, <i>Ήλιος Λαμπρότητας</i>. - Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, <i>Η Αφρική αφυπνίζεται</i>. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν βασικά χαρακτηριστικά των αφρικανικών θρησκευμάτων. • διαπιστώσουν τις ιδιαιτερότητες της αφρικανικής θρησκευτικότητας. • επισημάνουν τη συμβολή της θρησκείας στη διαμόρφωση της αφρικανικής ψυχοσύνθεσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιηθούν γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών (βιβλιογραφία, διαδίκτυο, νεανικές συντροφίες) γύρω από ζητήματα πνευματισμού, μαγείας, μέντιουμ κ.ο.κ. • Μέσα από τη συζήτηση να καταδειχθεί η σχέση των πρακτικών αυτών με θρησκευόμενα εκτός Χριστιανισμού. • Να συζητηθεί η σχέση μουσικής και λατρείας στα αφρικανικά θρησκευόμενα και να εξεταστεί το φαινόμενο της ευρείας διάδοσης αυτού του είδους μουσικής σε χριστιανικές χώρες. • Μπορούν να προβληθούν στιγμιότυπα από λατρευτικές εκδηλώσεις αφρικανών ή από την ιεραποστολική δράση Ορθοδόξων στην Αφρική. <p>(Στοιχεία για μάγους, σαμάνες, μάντις, αφρικανικές τελετουργίες υπάρχουν στο βιβλίο του Γρ. Ζιάκα: <i>Η Θρησκεία των Προϊστορικών Κοινωνιών και των Αρχαίων Λαών</i>, Θεσσαλονίκη 1995)</p>	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να τονιστεί η διαφορά μεταξύ Σατανισμού και Μαγείας. 2. Δημιουργική εργασία: Μέσα από τα περιοδικά «Πάντα τα έθνη» και το «National Geographic» να αναζητηθούν στοιχεία-πληροφορίες που έχουν σχέση με τα διάφορα αφρικανικά θρησκευόμενα. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 29	<p>Ο Ιουδαϊσμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βασικές διδασκαλίες του Ιουδαϊσμού. • Τα ιερά κείμενα. • Η λατρευτική πράξη. • Η εξέλιξη του Ιουδαϊσμού στη μετά Χριστόν εποχή μέχρι σήμερα. • Η θέση του σύγχρονου Ιουδαϊσμού απέναντι στον Ιησού Χριστό και το Χριστιανισμό. <p>Κείμενα - Από την Π.Δ. - Από το Ταλμούδ. - Ρήτρα του ιερού Αυγουστίνου «Η Κ.Δ. κρύβεται στην Παλαιά και η Π.Δ. φανερώνεται στην Καινή.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν τα βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων. • παρακολουθήσουν τη πορεία εξέλιξης του Ιουδαϊσμού. • κατανοήσουν τη διαφοροποίηση του Ιουδαϊσμού από το Χριστιανισμό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημανθούν και να σχολιαστούν τα σημεία επαφής και διαφοροποίησης μεταξύ Χριστιανισμού και Ιουδαϊσμού. • Η ανάγνωση σχετικών καινοδιαθηκικών κειμένων κρίνεται ως απαραίτητη (π.χ. Δίκη Ιησού - Ματθ. κοτ' 57-68, Απολογία Στεφάνου - Πραξ. ζ' 48-53) • Μπορεί να γίνει εμπλουτισμός της Δ.Ε. με σχετικούς ύμνους (ιδίως από τις ακολουθίες της Μ. Εβδομάδας) και με εποπτικό υλικό (π.χ. ο ναός της Ιερουσαλήμ, η συναγωγή κ.ά.). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να διαβαστεί το κείμενο «Η Βασιλεία του Θεού κατά τον προφήτη Ησαΐα» (σελ. 184, 185) και να αναφερθεί σε ποιο πρόσωπο αναφέρεται και ποια είναι η σχετική διδασκαλία του Ιουδαϊσμού γι' αυτό το πρόσωπο. 2. Να ανατεθούν είτε ομαδικά είτε ατομικά μικρές εργασίες πάνω στα ιερά κείμενα του Ιουδαϊσμού όπως είναι η πεντάτευχος του Μωϋσή και οι Προφήτες με στόχο να επισημάνουν οι μαθητές τα καθαρά Ιουδαϊκά στοιχεία, όπως π.χ. το νομικό πνεύμα του, τους τόπους και τρόπους λατρείας, τον αγώνα τους κατά τον εθνών κ.λ.π. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 30	<p>Το Ισλάμ (Α')</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η προϊσλαμική θρησκεία στην Αραβία. • Μωάμεθ: «ο προφήτης» των Αράβων. • Το Κοράνιο και οι διδασκαλίες του. • Οι «πέντε στύλοι» του Ισλάμ. • Η λατρεία στο Ισλάμ και οι υποχρεώσεις των πιστών. <p>Κείμενα</p> <p>- Από το Κοράνιο, Σούρα (Κεφάλαιο) 1,2,87,57,1-2.</p> <p>- Από τα «Προλεγόμενα» του IBN KHADUN, τόμ. 1, σελ. 4 15.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν βασικές διδασκαλίες του Ισλάμ. • γνωρίσουν τους κυριότερους σταθμούς στην πορεία του Ισλάμ. • γνωρίσουν τα ουσιώδη της λατρείας του Ισλάμ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι δύο (2) διδακτικές περιόδους, που διατίθενται για την παρουσίαση του Ισλάμ πρέπει να αξιοποιηθούν κατά τρόπο ώστε να δοθεί χρόνος για εξέταση του ζητήματος της παρουσίας του Ισλάμ στην Κύπρο. Η κατά συνολικό τρόπο προσφορά των στοιχείων, που αφορούν στην εμφάνιση και εξέλιξη της θρησκείας αυτής, θα βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση. • Να τονιστεί και καταδειχθεί η πρόσληψη Ιουδαϊκών και χριστιανικών στοιχείων από το Ισλάμ. • Να επιδειχθούν φωτογραφίες τζαμιών από την ελεύθερη Κύπρο. 	<p>1</p>
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <p>1. Διαβάζοντας το κείμενο 4. «Ο πιστός του Αλλάχ είναι όργανό του». Ποια εικόνα αποκομίζει κανείς από τους παρακάτω στίχους για το Θεό; Να δώσετε ένα ολοκληρωμένο σχόλιο.</p> <p>2. Να γίνει επίσκεψη σε ένα τζαμί της περιοχής (όπου υπάρχει), γιατί όχι και στον Τεκέ της Ουμ Χαράμ παρά την αλυκή της Λάρνακας. Να αναπτυχθεί το αρχιτεκτονικό σχέδιό του και να αναγνωριστούν τα λειτουργικά του μέρη.</p>				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 31	Το Ισλάμ (Β') <ul style="list-style-type: none"> • Το πρόβλημα της διαδοχής του Μωάμεθ διαιρεί το Ισλάμ. • Οι Σουννίτες (Χαρακτηριστικά). • Οι Σηίτες (Χαρακτηριστικά). • Ο μυστικισμός στο Ισλάμ (Σουφισμός). • Το Ισλάμ σήμερα (κατάσταση-επιδιώξεις-εμπλοκή πολιτικής). • Το Ισλάμ και οι ρυθμοί ανάπτυξής του. <p>Κείμενα: <i>Από ισλαμικές παραδόσεις.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τη διαφοροποίηση του Ισλάμ σε σουννιτικό καισιτικό και τα βασικά χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. • κατανοήσουν το μυστικισμό στο Ισλάμ και την κατάσταση του Ισλάμ σήμερα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με την προϋπόθεση ότι τα βασικά σημεία της ιστορίας και θεολογίας του Ισλάμ έχουν παρουσιαστεί στο προηγούμενο μάθημα, να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον στην παρουσία του Ισλάμ στην Κύπρο. • Στοιχεία όπως: μοναστικές κοινότητες, λατρεία, μουσουλμανικός τρόπος ζωής, μπορούν να εξεταστούν με βάση την Κυπριακή πραγματικότητα. • Η συμβίωση μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων στην Κύπρο πρέπει οπωσδήποτε να συζητηθεί. • Να διακριθούν σαφώς οι ιδιότητες του Μουσουλμάνου και του Τούρκου. • Να αξιοποιηθεί το πλούσιο ιστορικό-εποπτικό υλικό που υπάρχει (Π.χ. η βιντεοταινία «Η μακρά αναζήτηση 3» του Π.Ι. Κύπρου, προσκυνήματα στη Μέκκα κ.ά.). 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Να γίνει εργασία με βάση τη μορφή που έχει το Ισλάμ στις γειτονικές μας χώρες, όπως είναι η Τουρκία, η Συρία, η Παλαιστίνη, η Αίγυπτος κ.λ.π.</i> 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 32	<p>Ο Ινδουϊσμός (Α')</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μια θρησκεία με πολλές πτυχές. • Ιστορικά στοιχεία. • Η διδασκαλία. • Ινδουϊσμός και φιλοσοφία ζωής. • Η σημερινή εικόνα. • Λατρεία. • Θρησκευτική και κοινωνική ζωή (Οι κάστες). <p>Κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Από τις Βέδες, τις Ουπανισάδ, τη Μπαγκαβάτ Γκιτά. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν βασικές διδασκαλίες του Ινδουϊσμού. • γνωρίσουν αντιπροσωπευτικά κείμενα, που φανερώνουν θετικές και αρνητικές πλευρές του Ινδουϊσμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Το μάθημα μπορεί να αρχίσει με την κατάθεση από τους μαθητές γνώσεων ή απόψεων γύρω από Ινδουϊστικής προέλευσης πρακτικές ή διδασκαλίες, που διαδίδονται στη σύγχρονη Ευρώπη. • Οι πολλοί όροι των ενοτήτων 32 και 33 μπορούν να δοθούν ερμηνευμένοι συνοπτικά και σε καταληπτή γλώσσα, σε ειδικό φυλλάδιο (ερμηνείες σε λεξικά θρησκειών, όπως το Illustrated Dictionary of World Religions, του Arthur A. Jones). • Να αναλυθούν εκτενέστερα οι έννοιες της Σαμσάρα και του Κάρμα και να διατυπωθεί σαφώς η Χριστιανική τοποθέτηση, που απορρίπτει την μετενσάρκωση. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να παρουσιαστεί η βιντεοταινία για τη λατρεία στον Ινδουϊσμό. 2. Καλό είναι οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν μέσα από το βιβλίο του Ραμπιντραναθ Ταγκόρ «Το σπίτι και ο κόσμος» τον Ινδουϊστικό τρόπο ζωής και σκέψης. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 33	Ο Ινδουϊσμός (Β') <ul style="list-style-type: none"> • Η βραχμανική σύνθεση. • Ντάρμα και κάστες. • Ο Σιβαϊσμός και ο Βισνουισμός. • Ο Σακτισμός. • Η λατρεία. • Ο Ινδουϊσμός στη νεότερη εποχή. • Η σημερινή εικόνα. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τη σύνθεση που επετεύχθη στο ινδουϊστικό σύστημα. • γνωρίσουν τις άλλες πλευρές - ομάδες του Ινδουϊσμού, τη λατρεία. • διατυπώσουν την προσπάθεια του Ινδουϊσμού για εκσυγχρονισμό και τη σημερινή του εικόνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διασαφηνιστεί η σχέση του Ινδουϊσμού με το ταξικό-κοινωνικό σύστημα, που εξακολουθεί να επικρατεί στην Ινδία. Να επισημανθούν οι συνέπειες αυτής της σχέσης στη ζωή του Ινδικού λαού. • Να τονιστεί ο πολυθεϊστικός χαρακτήρας του Ινδουισμού και να επισημανθούν τα ουσιαστικά στοιχεία Ινδουιστικής σκέψης, που διαδίδονται συγκεκριμένα μέσω των διαφόρων διδασκάλων (γκουρού) και των κινήσεών τους. Να αξιοποιηθεί η σχετική εμπειρία των μαθητών. • Η χρησιμοποίηση εμπειριών ή και αυτοτελών αποσπασμάτων από το βιβλίο «Οι Γκουρού, ο Νέος και ο Γέροντας Παΐσιος», Θεσσαλονίκη 2000, θα εμπλουτίσει τη διδασκαλία και θα την κάνει περισσότερο ενδιαφέρουσα και αποδοτική. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Γιατί ο Γκάντι αναδείχθηκε μια μεγάλη μορφή της Ινδίας; 2. Να γίνει έρευνα για τη σχέση και τις διαφορές ανάμεσα στις ανατολικές θρησκείες και τον Χριστιανισμό. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν το βιβλίο του R.D. Clemen «Ο Θεός και οι Γκουρού» εκδόσεις Πέργαμος. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 34	Η Γιόγκα <ul style="list-style-type: none"> • Τι είναι η γιόγκα. • Το θρησκευτικό περιβάλλον απ' το οποίο γεννήθηκε. • Οι τεχνικές της γιόγκα και οι στόχοι της. • Η εκμετάλλευση της γιόγκα από την παραθρησκεία. • Γιόγκα και μυστικισμός. • Η γιόγκα σε αντιπαράθεση με την ησυχαστική παράδοση. • Η θέση της Εκκλησίας. <p><i>Κείμενα που να καταδεικνύουν το θρησκευτικό χαρακτήρα της γιόγκα.</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • πληροφορηθούν για τις τεχνικές της γιόγκα και το θρησκευτικό ρόλο της. • συνειδητοποιήσουν τους στόχους της τεχνικής αυτής. • ευαισθητοποιηθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να διαφυλαχθούν από κοινωνικές ομάδες που χρησιμοποιούν τις τεχνικές της γιόγκα ως μορφές νάρκωσης των συνειδήσεων. • συνειδητοποιήσουν ότι η γιόγκα είναι ένας έντεχνα και συγκαλυμμένος τρόπος προσηλυτισμού εκ μέρους των Ανατολικών θρησκειών πάνω στους λαούς της Δύσης, όταν παρουσιάζεται ως μέθοδος γυμναστικής ή ηρεμίας του πνεύματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διασαφηνιστεί ότι η γιόγκα δεν είναι αυτοτελές θρησκειομα, αλλά ούτε και άσχετη προς τη θρησκεία, σε βαθμό που να μπορεί να εκληφθεί ως απλή άσκηση γυμναστικής. • Να πληροφορηθούν οι μαθητές για τις απόψεις θρησκευτικών προσώπων και έγκυρων επιστημόνων γύρω από τη γιόγκα (π.χ. Η κάθετη αντιθεση του ιδρυτού του Σικχισμού, Γκουρού Νάνακ, στο ομώνυμο βιβλίο και του καθηγητή θρησκειολογίας Γρ. Ζιάκα στο Γιόγκα, Α. αλήθεια και πλάνες, Θεσσαλονίκη 1990. • Να ενημερωθούν οι μαθητές για την παρουσία στην Κύπρο ομάδων, που ασχολούνται με τη διάδοση του διαλογισμού ή της γιόγκα. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να γίνει έρευνα για να φανούν οι διαφορές μεταξύ Γιόγκα και Ησυχασμού στις αντιλήψεις για το θεό, άνθρωπο, κόσμο, έσχατα, σωτηρία. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 35	<p>Ο Βουδδισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σιντάρτα Γκαουτάμα: Ο Βούδδας. • Η διδασκαλία του. • Το ιδεώδες στη ζωή του Βουδδιστή. • Τι είναι λύτρωση στο Βουδδισμό. • Μαχαγιάνα και Χιναγιάνα Βουδδισμός. • Ο Βουδδισμός ως θρησκεία. Μορφές και λατρεία. • Η φιλοσοφική και ψυχολογική διάσταση του Βουδδισμού. • Η θρησκεία του εδώ και όχι του επείκεινα. • Σύγχρονη μορφή και παρουσία του στον κόσμο. <p>Κείμενα <i>Από τον Κανόνα «Πάλι».</i></p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν βασικές πλευρές από τη ζωή του ιδρυτή της θρησκείας και τη διδασκαλία του. • κατανοήσουν το πνεύμα με το οποίο ερμηνεύτηκε η ζωή από το Βούδδα. • πληροφορηθούν την ιστορική εξέλιξη του Βουδδισμού. • γνωρίσουν τη φιλοσοφική και ψυχολογική διάσταση της θρησκείας, ώστε να αποκτήσουν θέση κριτική απέναντι στον τρόπο ζωής που προτείνει. 	<ul style="list-style-type: none"> • Όπως στην Δ.Ε. 32, οι βασικοί όροι να δοθούν ερμηνευμένοι σε απλή γλώσσα. • Να επισημανθεί η σχέση του Βουδδισμού με τον Ινδοϊσμό. • Βασικές διδασκαλίες ή πρακτικές του Βουδδισμού να εξεταστούν παράλληλα και σε σύγκριση προς τις αντίστοιχες χριστιανικές (π.χ. Νιρβάνα - σωτηρία, Χιναγιάνα - μοναχισμός). • Κρίνεται ως απαραίτητη η αναφορά στο Θιβετιανό Βουδδισμό και στο Δαλάϊ Λάμα, από την άποψη ότι ιδέες και πρακτικές τους ασκούν γοητεία και επίδραση σε νέους της Ευρώπης. <p>(Σχετικές πληροφορίες στο βιβλίο του Γρ. Ζιάκα «Οι Θρησκείες του Θιβέτ και ο Δαλάι Λάμα», Αθήνα 1996.</p>	<p>1</p>

Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου

1. Να μελετηθεί από ομάδα μαθητών το βιβλίο του Ε. Εσσέ, Σιντάρτα και να γίνει παρουσίαση των βασικών ιδεών.
2. Να βρεθούν σημεία επαφής ανάμεσα στο βουδισμό και το χριστιανισμό. Ποιά είναι η ριζική διαφορά τους;

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 36	Η Κινέζικη θρησκεία <ul style="list-style-type: none"> • Το κοσμοείδωλο της κινεζικής σκέψης. • Η κινεζική θρησκεία (Ταό-Γιανγκ-Γιν). • Ο Κομφουκιανισμός (Ιδρυτής-διδασκαλία). • Ο Ταοϊσμός (Ιδρυτής-διδασκαλία). <p>Κείμενα - Από τα «Ανάλεκτα» του Κομφούκιου. - Από το Ταό Τε Κινγκ.</p>	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • γνωρίσουν τον τρόπο σύλληψης του θείου και το κοσμοείδωλο των λαών της Άπω Ανατολής. • αντιληφθούν τις βασικές διδασκαλίες των θρησκειών των Κινέζων. • αποκτήσουν κριτήριο σύγκρισης των αντιλήψεων αυτών με τις χριστιανικές διδαχές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η παρουσίαση μπορεί να αρχίσει με επίδειξη του συμβόλου του Ταοϊσμού (γιν-γιαγκ), που οπτικά είναι γνωστό στους μαθητές. • Να συζητηθεί η αναφορά, στην αρχή της σελίδας 225, στις πολεμικές τέχνες. • Να αποφευχθούν οι πολλές λεπτομέρειες και να διατυπωθούν συνοπτικά οι ουσιαστικές αρχές του Ταοϊσμού και του Κομφουκιανισμού. • Να τονιστεί ο πολυθεϊστικός και συγκρητιστικός χαρακτήρας της κινεζικής θρησκείας. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εργασία για το πως αντιλαμβάνονται την αξία «άνθρωπος» τα κείμενα του Τάο Τε Κίγκ (ΤΑΟ) και ο χριστιανισμός μέσα από τις επιστολές του Απ. Παύλου. 2. Να προβληθεί βιντεοταινία για τα Κινέζικα θρησκευόμενα. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 37	Η Ιαπωνική θρησκεία <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τον όρο «Ιαπωνία». • Τα Αίτια κρίσης και αναβίωσης της παραδοσιακής θρησκευτικότητας στην Ιαπωνία. • Ποιες είναι οι εγχώριες και Επείσακτες θρησκείες. • Πώς χρησιμοποιούν οι Ιάπωνες τις τρεις κύριες θρησκείες που ονομάζονται «Ιαπωνική θρησκεία». • Τι υποκρύπτει η έκφραση «Οι Ιάπωνες ζουν ως Σιντοϊστές και πεθαίνουν ως Βουδιστές». • Τι σημαίνουν οι λέξεις Σίντο και Κάμι. • Τα κοινά χαρακτηριστικά της Ιαπωνικής θρησκείας με αυτά της αρχαίας Ελληνικής θρησκείας. • Σημερινές μορφές του Σίντο. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • εξετάσουν τη παραδοσιακή θρησκεία της Ιαπωνίας, η οποία είναι σύνθετη, όπως και η Κινεζική. • εξετάσουν ειδικότερα τον Σιντοϊσμό, την εθνική θρησκεία των Ιαπώνων, που είναι πολυθεϊστική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να τονιστούν ο πολυθεϊστικός και συγκριτιστικός χαρακτήρας της Ιαπωνικής θρησκείας. • Να επισημανθεί η σχέση των θρησκευτικών πεποιθήσεων των Ιαπώνων με τις οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις στη χώρα τους. • Κατά την κρίση του διδάσκοντος μπορεί να γίνει αναφορά στο Ζεν (βουδδιστική σχολή - όρος γνωστός ίσως στους μαθητές). Σχετικές πληροφορίες στο βιβλίο του Γρ. Ζιάκα: Ιστορία των Θρησκευμάτων Α', Θεσσαλονίκη 1992. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Τί υποκρύπτεται στην έκφραση «οι Ιάπωνες ζουν ως Σιντοϊστές και πεθαίνουν ως Βουδδιστές».</i> 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 38	<p>Οι θρησκείες μπροστά στο πρόβλημα του θανάτου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Γενεσιουργός αιτία του θανάτου κατά κοινή παραδοχή των θρησκειών. • Να κατανοήσουν την αρνητικότητα με την οποία οι διάφορες θρησκείες είδαν τον θάνατο. • Να γνωρίσουν τους επικρατεστερους τρόπους με τους οποίους οι θρησκείες επιχειρούν την υπέρβαση του θανάτου. • Η κατάργηση του θανάτου στο Χριστιανισμό. • Οι σημασίες της ταφής και της καύσης των νεκρών. • Να δικαιολογήσουν την πρακτική της Ορθόδοξης Εκκλησίας για ολόσωμη ταφή των νεκρών. • Η ουσία του κακού (αμαρτίας) γενικά και πώς αυτό προξενεί το θάνατο. • Η υπέρβαση του κακού και του θανάτου από Χριστιανικής άποψης. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • κατανοήσουν ότι το πρόβλημα του θανάτου είναι το βασικότερο ανθρώπινο πρόβλημα. • κατανοήσουν την τοποθέτηση των διάφορων θρησκειών ?? όταν το πρόβλημα και τον τρόπο που επιχειρήσαν να υπερβούν. • εξετάσουν τη θέση του Χριστιανισμού και των άλλων θρησκειών για τη ταφή και την καύση των νεκρών. • αναζητήσουν την αιτία του θανάτου κατά τις θρησκείες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η διδασκαλία μπορεί να αρχίσει με σχετικούς ύμνους. «Χριστός 'Ανέστη» «θανάτου «εορτάζομεν νέκρωσιν» • Το κείμενο Α' Κορ. 15, που αναφέρεται στη σελ. 234, να διαβαστεί ολόκληρο και να σχολιαστεί. Στην Δ.Ε. 39 θα χρησιμοποιηθεί ως αφορμή. • Να διατυπωθεί και τονιστεί η χριστιανική αλήθεια περί θανάτου, ζωής, κακού, πόνου με τρόπο ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία της εντύπωσης ότι κοντά στις απόψεις άλλων θρησκειών υπάρχει και η Χριστιανική, που είναι απλά μια από τις πολλές. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έρευνα για τη σημασία της καύσης ή της ταφής των νεκρών στις διάφορες θρησκείες. Εργασία για το πως αντιλαμβάνεται η Ορθόδοξη Εκκλησιαστική παράδοση το ζήτημα του θανάτου μέσα από την υμνογραφία της νεκρώσιμης Ακολουθίας. 				

Α/Α	ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡ.
Δ.Ε. 39	<p>Γενικές διαπιστώσεις – Η τελική απόληξη της Εκκλησίας στον άνθρωπο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έννοια που δίνουν οι άνθρωποι στο απόλυτο. • Το Κριτήριο με το οποίο γίνεται η διάκριση των θρησκειών σε πολυθεϊστικές, μονοθεϊστικές, πανθεϊστικές, ενοθεϊστικές. 	<p>Με τη συμπλήρωση της ύλης οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να</p> <ul style="list-style-type: none"> • εντοπισθούν οι βασικές ιδέες των θρησκειών που εξετάστηκαν. • επιχειρηθεί μια σύγκριση τόσο μεταξύ τους όσο και με τον Χριστιανισμό σε θέματα για το Θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η Δ.Ε. 39 αποτελεί από τη φύση της επαναληπτικό μάθημα του Β' Κεφαλαίου. • Χωρίς πλατειασμούς και επαναλήψεις να καταδειχθεί ότι ο Χριστιανισμός δεν είναι μια θρησκεία, αλλά πίστη στον αληθινό Θεό ή Εκκλησία. • Τα κοινά στοιχεία μεταξύ των διάφορων θρησκειών να εντοπιστούν και καταγραφούν. Να συζητηθεί η δυνατότητα να αποτελέσουν αυτά σημεία επαφής και συνεννόησης στη πλουραλιστική κοινωνία, που τείνει να επικρατήσει. 	1
<p>Εισηγήσεις για την αξιολόγηση του κεφαλαίου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάλυση της εικόνας «Η εις Άδου Κάθοδος» στη σελίδα 318. 2. Πώς ορίζεται ο Χριστιανισμός; Ποιά η σημασία του για τον κόσμο; 				